

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Katedra trestního práva

Diplomová práce

Loterie, hry a sázky v trestním zákoně

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.

Diplomant: Berenika Prádlarová

5. ročník

Vysočanská 555, Praha 9

190 00

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala zcela samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro tuto práci čerpala, způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

V Praze dne 2.6.2004

Berenika Prádllová

Berenika Prádllová

OSNOVA:

ÚVOD.....	str. 1-2
1. Pojmové vymezení hry, sázky a loterie.....	str. 3-8
1.1. Sázka a hra.....	str. 3-4
1.2. Loterie a jiné podobné hry.....	str. 4-8
2. Občanskoprávní úprava.....	str. 8-12
3. Veřejnoprávní úprava.....	str. 12-17
3.1. Zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách...	str. 12-15
3.2. Potřeba novelizace loterního zákona.....	str. 16
3.3 Daňová úprava.....	str. 16-17
4. Trestněprávní úprava.....	str. 17-26
4.1. Hazardní hry.....	str. 17-18
4.2. §118a - Neoprávněné provozování loterie a jiné podobné sázkové hry	str. 18-20
4.3. §250c – Provozování nepoctivých her a sázek.....	str. 20-24
4.4. § 217 – Ohrožování výchovy mládeže.....	str. 25-26
5. Provozování loterií přes internet.....	str. 26-37
5.1. Evropská unie.....	str. 27-37

6. Spotřebitelské loterie.....	str. 37-45
6.1. Spotřebitelské soutěže v předválečném Československu.....	str. 39-43
6.2. Loterie a soutěže nepodléhající režimu zákona č. 202/1990 Sb.....	str. 43-45
7. Negativní jevy související s hráčstvím.....	str. 45-57
7.1. Patologické hráčství.....	str. 46-53
7.2. Trestná činnost související s hazardními hrami.....	str. 53-57
7.3. Obce a města proti hazardu.....	str. 57
ZÁVĚR.....	str. 58-60

Seznam literatury

Úvod:

Za téma své diplomové práce jsem si zvolila „Loterie, hry a sázky v trestním zákoně“. Touto problematikou jsem se zabývala již v rámci vědeckého semináře z trestního práva, kde jsem také vypracovala v roce 2006 stejnojmenný referát.

Hazardní hry provází lidstvo již od nepaměti. Hra v kostky, karty, různé druhy sázek a loterií poskytovaly vždy vzrušení a rozptýlení, které bylo lákavým zpestřením každodenního stereotypu. Ve středověku bývala většina zábav soustředěna do období od podzimu do jara, kdy ustaly zemědělské práce a končila i válečná tažení. Velmi oblíbenou byla v této době hra v kostky. Ta patřila dle středověké morálky k nejpovrženějším a byla oblíbena zejména u nejnižších tříd. Od 13. století existuje řada traktátů zavrhujeících hru a požadujících její zákaz. Hazardními hrami byly i některé hry deskové, kupříkladu vrhcáby, které patřily mezi tehdejší nejrozšířenější hry vůbec. Kostky a vrhcáby byly postupem času nahrazeny stále oblíbenějšími hracími kartami. Také karetní hry provázely od počátku různé zákazy a morální odsudky. Velké oblíbenosti mezi lidmi se těšily i předchůdci pozdějších loterií, zvané „hrnce štěstí“, které provozovali kočovní majitelé, zvaní karbaníci. Slovo karban bylo označením pro věcnou loterii. Během 18. století se otázka her začala stále více dostávat do popředí zájmu státu a jeho orgánů a hazardní hry začaly být tvrdě potlačovány. Průlom do represivních zásad státu proti hazardním hrám pak znamenalo povolení heren, provozovaných přímo státem nebo prostřednictvím nájemců. V souladu s idejemi dobového merkantilismu začaly být loterie využívány k hospodářským účelům státu. Číselné loterie byly nejprve pronajímány a koncem 18. století pak zestátněny. Podmínky a způsob číselné loterie byly v 19. století upraveny v loterním patentu císaře Františka I. z roku 1813. Vedle oficiální loterie existovala i pokoutní, tzv. modrá loterie a dále pak byla na území Rakouska zřízena i státní dobročinná loterie. Za určitých podmínek mohly loterie pořádat i soukromé osoby, různá sdružení a spolky, vždy se však jednalo o loterie věcné. Po vzniku samostatného Československa v roce 1918 převzal stát kromě jiných institucí starého Rakouska i stávající loterie. Po únorových událostech roku 1948 byly zrušeny všechny soukromé sázkové podniky a na základě usnesení vlády z května 1948 nahrazeny monopolní státní organizací – Státní sázkovou kanceláří (STASKA). Její činnost byla ukončena po pěti letech. V roce 1956 předložil vládě návrh na obnovení organizovaného sázení Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport. Vláda tento návrh přijala a vyslovila souhlas se zřízením sázkového podniku. V srpnu 1956 byla vydána zřizovací listina podniku SAZKA, jehož úkolem bylo organizování sázek na výsledky sportovních utkání. Rok 1989 pak přinesl mnohé změny i do zábavního průmyslu. Významné bylo zejména přijetí

zákona č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách, který opět umožnil v této oblasti konkurenci. Po roce 1989 se také staly velmi oblíbenými výherní automaty. Celkově je nabídka nejrůznějších loterií a her v dnešní době značně široká a stejně jako v minulosti poskytuje zábavu a napětí, přičemž ale nelze opomenout, že může být i zdrojem nejrůznějších nebezpečí.

Ve své práci se zaměřuji na loterie a hry v oblasti trestního práva. Daná problematika se však dotýká i jiných právních odvětví. Z důvodů komplexnějšího pohledu na dané instituty se proto po úvodním vymezení relevantních pojmů věnuji nejdříve úpravě loterií, her a sázek v oblasti práva soukromého a poté úpravě veřejnoprávní. Trestněprávní úprava, která je pro tuto práci stěžejní, je následně zařazena do samostatné kapitoly, a to právě z důvodů jejího významu, ačkoli dle obecné systematiky by jinak měla být zahrnuta do úpravy veřejnoprávní.

V navazujících kapitolách jsem se již zaměřila na konkrétní jednání, která je možné podřadit pod skutkovou podstatu § 118 a trestního zákona. Poslední část mé práce je věnována negativním společenským jevům, které souvisejí s hazardními hrami a to především problematice tzv. patologického hráčství.

Podklady pro tuto práci jsem hledala zejména v odborné literatuře a časopisech. Některé informace však byly čerpány i z denního tisku či internetu a to hlavně z důvodů jejich aktuálnosti. V této souvislosti bych pak chtěla poděkovat paní Mgr. Itoně Kubecové, která mi poskytla cenné rady a materiály, zejména ohledně provozování internetového sázení.

1. Pojmové vymezení hry, sázky a loterie

1.1. Sázka a hra

Sázky a hry jsou ve své podstatě vztahy soukromoprávní. Základem jejich dnešní právní úpravy jsou ustanovení § 845 a § 846 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „*Občanský zákoník*“). Občanský zákoník však na rozdíl od jiných smluvních typů smlouvu o sázce a hře nevymezuje a ani nepodává definici pojmů sázka a hra. To ale nemění nic na tom, že vztahy vznikající mezi účastníky sázky a hry jsou vztahy smluvními a že i pro tyto typy smluv obecně platí to, co pro ostatní typy závazkových vztahů.

Co se týká samotného pojmového vymezení sázky a hry, nepadá v literatuře mezi autory jednota. Většinou se však pro účely odlišení sázky od hry shodně zdůrazňuje, že zatímco při sázce je plnění závislé na potvrzení určité skutečnosti, která je jednou stranou vztahu popírána a druhou tvrzena, při hře je vznik závazku závislý na výsledku cílevědomé (fyzické nebo duševní) činnosti účastníků hry, která je vymezena určitými pravidly.¹

Jak uvádí J. Bičovský a M. Holub, dá se říci, že v obou typech si kontrahenti navzájem slibují nějaké plnění pod výjimkou, a to jeden druhému pod výjimkou, která je opakem výjimky druhého. Plní pak pouze jedna strana a teprve fakt, která výjimka se splnila, rozhodne o tom, kdo plní komu. Rozlišení mezi oběma typy spatřují autoři spíše v jejich účelu. Při hře bývá výjimkou výsledek nějaké smluvené činnosti, a tu činnost vykoná buď někdo z kontrahentů, anebo osoba třetí. Přitom není rozhodné, zda výsledek činnosti závisí na náhodě nebo na obratnosti a vědění jednoho nebo obou smluvců. Naproti tomu při sázce to bývá skutečnost, že tvrzení jednoho nebo druhého je pravdivé či se ukáže být pravdivým. Jenže obojí je možné i u druhého typu, např. při sázce jde o tvrzení, jehož pravdivost se ukáže až činností jedné nebo druhé osoby nebo osoby třetí.²

K. Kramář a A. Hušák ve své učebnici „Herní právo“ uvádí jako společný určující znak smluv o sázce a hře závislost vzniku závazku na existenci nějaké nejisté skutečnosti, přičemž nejistota tu spočívá v tom, že skutečnost (jejíž nastoupení může, ale i nemusí, být věcí náhody) buď dosud nenastala, nebo sice již v minulosti nastala či existuje v současnosti,

¹ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. *Herní právo*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 21 s.

² HOLUB, M., FIALA, J., BIČOVSKÝ, J. *Občanský zákoník, poznámkové vydání s judikaturou*. 12. vydání. Linde Praha, a.s., 2006. 817 s.

ale z hlediska účastníků smlouvy je neznámou nebo spornou – mezi účastníky není jistoty nebo shody v názoru na tuto skutečnost. Dalšími společnými znaky je také to, že jde o smlouvy konsenzuální, bezformální, úplatné, dvoustranné, anebo i jednostranné a odvážné čili aleatorní. Z hlediska bližšího obsahu a zejména účelu smluv o sázce a hře uvádí následné vymezení daných pojmů:

- za **sázku** se typicky považuje smluvní vztah, v němž vzniká závazek určitého plnění straně, jejíž tvrzení se ukáže nesprávným. Jádrem sázky je tedy existence dvou rozdílných, nezřídka přímo protichůdných názorů. Při sázce pak jde toliko o potvrzení (verifikaci) určité skutečnosti, jde tu o spor se slibem jakési pokuty. Výsledek může být věcí náhody, může však také záviset např. na dovednostech či znalostech účastníků.

- za **hru** se typicky považuje smluvní vztah, v němž plnění je závislé na výsledku určité aktivní fyzické nebo duševní činnosti účastníků smlouvy, která se uskutečňuje – hraje se – po uzavření smlouvy podle předem dohodnutých herních pravidel. Při hře si tedy účastníci slibují určité plnění typicky pro zábavu či zisk. I u hry může být výsledek věcí náhody anebo ve větší či menší míře záviset na dovednosti či znalostech účastníků.³

1.2. Loterie a jiné podobné hry

Na rozdíl od sázky a hry, které nejsou občanským zákoníkem definovány, je pojem loterie, resp. loterie a jiná podobná hra, definován v loterním zákoně č. 202/1990 Sb., a to konkrétně v jeho úvodních ustanoveních, v § 1 odst. 1, 2 a 5.

„Úvodní ustanovení“

§ 1

(1) Loterii nebo jinou podobnou hrou se rozumí hra, jíž se účastní dobrovolně každá fyzická osoba, která zaplatí vklad (sázku), jehož návratnost se účastníkovi nezaručuje. O výhře nebo prohře rozhoduje náhoda nebo předem neznámá okolnost nebo událost uvedená provozovatelem v předem stanovených herních podmínkách (dále jen „herní plán“). Nezáleží přitom na tom, provádí-li se hra pomocí mechanických, elektromechanických, elektronických nebo obdobných zařízení.

³ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. Herní právo. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 22-24 s.

(2) Okolnost, jež určuje výhru (výsledek slosování, sportovního utkání, dostihů, závodů a jiné budoucí události), nesmí být nikomu předem známa a musí být takového druhu, aby nemohla být provozovatelem nebo sázejícím ovlivněna.

(5) Loterie nebo jiné podobné hry, které nezaručují všem účastníkům hry rovné podmínky, včetně možnosti výhry, jsou zakázány.

Podle K. Kramáře a A. Hušáka tato definice zahrnuje v podstatě dva základní okruhy povahově odlišných her:

- 1) Jde o hry, které jsou „standardními“ loteriem a jinými podobnými hrami, provozovanými jako podnikání, nejsou zákonem zakázány a jejichž provozování zákon podmiňuje vydáním povolení, popřípadě státního pověření.
- 2) Jedná se o hry, které mají za cíl podporovat jinou podnikatelskou činnost, rovněž nejsou zákonem zakázány, ale jejich provozování zákon nepodmiňuje vydáním povolení nebo státního pověření, nýbrž splněním oznamovací povinnosti. Oznamovací povinnost je upravena v rámci vyhlášky Ministerstva financí č. 315/1999 Sb. Jedná se o reklamní soutěže, ankety a jiné akce o ceny, které jsou zákonem zmiňované v § 1 odst. 4 věta čtvrtá, pokud ještě nedosahují úrovně tzv. spotřebitelských loterií. Ty jsou pak vymezeny ve větě první a druhé a následně výslovně zakázány ve větě třetí § 1 odst. 4 loterního zákona.

Rozdíl mezi hrami „standardními“ a „nestandardními“, které jsou praxí označovány jako tzv. spotřebitelské soutěže, vyplývá hlavně z ustanovení § 1 odst. 4 loterního zákona. U spotřebitelských soutěží si účastník místo zaplacení vkladu musí zakoupit určité zboží, služby nebo jiný produkt, nebo uzavřít smluvní vztah s poskytovatelem zboží, služby nebo jiného produktu nebo se zúčastnit propagační či reklamní akce poskytovatele nebo provozovatele. Výhra může být vyplacena pouze ve formě nepeněžitého plnění, služby nebo zboží či jiných výkonů, přičemž musí být splněny omezující podmínky dané zákonem. Při nesplnění podmínek, které stanoví maximální výši hodnoty všech výher daného provozovatele za všechny spotřebitelské soutěže provozované v jednom kalendářním roce a zároveň i výši hodnoty každé jednotlivé výhry, získává hra charakter zakázané spotřebitelské loterie, jejíž provozování je postihováno normami trestního práva.

Jako pojmově určující znaky loterie nebo jiné podobné hry uvádí autoři následující:

- **hra** (ani loterní zákon pojem hry nevymezuje) jakožto určitý případ sázky nebo hry ve smyslu občanskoprávní úpravy;

- **dobrovolné zaplacení vkladu fyzickou osobou** (loterní zákon přitom v ustanovení § 1 odst. 1 „vklad“ pojmově ztotožňuje se „sázkou“; pojem „sázka“ ve smyslu vkladu do hry vyjadřuje však jen určitý prvek smluvního vztahu hry ve smyslu občanského zákoníku, resp. vztahu loterie nebo jiné podobné hry ve smyslu loterního zákona. Ustanovení § 1 odst. 1 tedy používá výrazu „sázka“ v podstatně užším smyslu, nežli občanský zákoník, a také v užším smyslu, nežli v jakém jej používají např. ustanovení loterního zákona, která hovoří o tzv. kurzových sázkách);
- **účastenství fyzické osoby** ve hře je automatický důsledek zaplacení vkladu;
- **závislost výhry na náhodě** nebo předem neznámé okolnosti nebo události, která nesmí být ovlivnitelná účastníkem či provozovatelem;
- **existence herních pravidel**, předem stanovených provozovatelem.⁴

Loterie za I. republiky

Heslo „*Loterie*“ nalezneme i ve Slovníku práva československého, svazek II., který byl vydán v roce 1932. Tento slovník je dílem předních odborníků na tehdejší československé veřejné právo, mezi nimiž lze zmínit zejména profesory J. Hoetzela, F. Weyra a presidenta Nejvyššího správního soudu E. Háchu. Myslím si, že i dnes je vhodné zmínit to, co ve své době hojně citované a užívané dílo, k tomuto pojmu uvádí.

„Loterie náleží mezi odvážné smlouvy. Jsou to smlouvy, kterými se slibuje a přijímá naděje na prospěch dosud nejistý. Smlouvy jsou to úplatné nebo bezúplatné podle toho, zda se za naděje na prospěch něco slibuje čili nic. Loterie jako každá odvážná smlouva musí býti poctivá a dovolená. Poctivá jest loterie, jestliže událost, od které závisí výsledek, jest oběma stranám neznámá. Nesmí proto býti výsledek loterie (tažební výsledek) známý na příklad pořadatelství. Dovolená jest loterie, byla-li podle platných předpisů povolena. Které loterie (hry) nejsou dovoleny (jsou zakázány), stanoví politické předpisy (§1292 o. obč. zák.) – hazardní hry. Má-li los mezi soukromými osobami za účel sázku nebo hru, platí o něm předpisy dané pro sázky a hry. Zvláštní předpis stanoví §1274 o. obč. zák. pro státní loterii, jež se neposuzuje jako sázka a hra, ale podle plánů o nich pokaždé vydaných.“

⁴ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. Herní právo. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 39-41 s.

Pořádání loterií bylo výhradou státní správy, státním regálem, a pořadatelé tudíž k pořádání loterií potřebovali povolení příslušných státních úřadů. Slovník dále uvádí i definici pojmu loterie.

„Loterie je státní nebo státem povolený soukromý podnik zakládající se na herním plánu, podle kterého podnikatel za určitý peněžní vklad (sázku) vydá sázejícímu (hráči) los (herní smlouva číslovaná podle herního plánu), kterým tento získává naději na některou z výher, splní-li se na náhodě závislá okolnost (vylosovaná čísla a podobně) v jeho prospěch.“

Základním tehdejším právním předpisem pro loterie byl loterní patent z 13. 3. 1813, sb. pol. zák. č. 40, vydané pro země dříve rakouské. Pro veškerou správu loterního důchodku bylo zřízeno nařízením č. 109/1919 Sb. pro celé území Československé republiky ředitelství státních loterií v Praze, podřízené přímo Ministerstvu financí. Vládním nařízením č. 206/1924 Sb. byly státní loterie podle zákona č. 404/1922 Sb. prohlášeny za státní podnik.

Loterie se dělily na peněžní, pokud byly výhry vypláceny v penězích a věcné, pokud se výhry skládaly z věcí, a to pouze movitých. Právo pořádat peněžní loterie si vyhradila státní správa pro sebe. Do peněžních loterií pak patřily třídní loterie a státní dobročinná loterie. Třídní loterie spočívala v tom, že hra se dělila na třídy, během kterých se vylosuje postupně v každé třídě určitý počet losů. Státní dobročinná loterie byla zavedena císařským rozhodnutím z 28. 4. 1853. Od roku 1870 byly pořádány každoročně dvě státní loterie. Pro zajímavost následuje přehled státních dobročinných loterií v letech 1919 až 1930, jak je uvádí Slovník práva československého.

- 1919 – loterie ve prospěch invalidů, vdov a sirotek po padlých
- 1920 – loterie ve prospěch povznesení národní hygieny
- 1921 – loterie ve prospěch potřebných literátů, jejich vdov a sirotek
- 1922 až 1929 – loterie ve prospěch dobročinných ústavů veřejné podpory hodných
- 1930 – loterie ve prospěch uvedených ústavů a vrcholných organizací tělovýchovy

Kromě výše uvedených státních peněžních loterií byly povolovány spolkům a korporacím soukromé věcné loterie. Výhrou mohly být výhradně věci movité, vyjímaje hotové peníze, cenné papíry a monopolní předměty. Jejich účelem muselo být docílení čistého zisku, nestačila tedy jen pouhá zábava. Vyžadovalo se úřední povolení, které se udělilo tehdy, pokud účel loterie byl dobročinný nebo aspoň obecně prospěšný. Naopak loterie, které sledo-

valy výhradně osobní účely žadatelů nebo obzvláště výdělečné zájmy musely být odmítnuty.

Obdobně jako dnes, byly i v tehdejší Československu zakázány cizozemské loterie.⁵

2. Občanskoprávní úprava

Jak již bylo uvedeno výše, základem dnešní platné úpravy sázky a hry jsou ustanovení §§ 845 a 846 hlavy osmnácté „Sázka a hra“ části osmé „Závazkové právo“ občanského zákoníku.

„Sázka a hra“

§845

- (1) *Výhry ze sázek a her nelze vymáhat; vymáhat nelze ani pohledávky z půjček poskytnutých vědomě do sázky nebo hry. Takové výhry a pohledávky nelze ani plamě zajistit.*
- (2) *Los se posuzuje jako sázka nebo hra.*

§ 846

Ustanovení § 845 neplatí, jde-li o výherní podnik, který provozuje stát nebo který byl úředně povolen.

Bezprostředním historickým zdrojem dnešní úpravy je rakouský všeobecný občanský zákoník (ABGB) z roku 1811. Ten upravoval ve svých ustanoveních § 1267 až 1274 sázku a hru výslovně jako druhy tzv. odvážných, čili aleatorních smluv. ABGB podal významnou legální definici klíčového právního pojmu **sázka** a to v § 1270:

„Smluví-li se o události, oběma stranám ještě neznámé, určitá cena mezi nimi pro toho, jehož tvrzení výsledku odpovídá, vzniká sázka. Měla-li vyhrávající strana o tom, jak věc dopadne, jistotu a zatajila-li ji druhé straně, dopouští se lsti a sázka je neplatnou. Prohrávající strana však, již bylo předem známo, jak věc dopadne, budiž pokládána za dárci.“

⁵ Slovník veřejného práva československého, Svazek II., reprint původního vydání. EUROLEX BOHEMIA s.r.o. 2000. 535 -539 s.

Pojem „hra“ ABGB výslovně nedefinoval, jeho smysl vyjádřil však v ustanovení § 1272 ve vztahu k definovanému pojmu „sázka“ slovy, že „*každá hra je druhem sázky; práva ustanovená pro sázky platí také pro hry*“.

Úprava obsažená v ABGB platila na našem území až do roku 1950. V občanském zákoníku z roku 1950 pak došlo k redukci dosavadní úpravy, která byla zúžena jen na omezení právních účinků ze smluv o sázce a hře (§ 504 a 505 zákona č. 141/1950 Sb.) V občanském zákoníku z roku 1964 (zákon č. 40/1964) ustanovení, která by samostatně upravovala sázky a hry pak už chybí zcela. Sázka a hra byly zmíněny jen nepřímo v rámci odpovědnosti za neoprávněný majetkový prospěch. V této podobě platil občanský zákoník až do 31. 12. 1991. Opětovné zakotvení samostatných ustanovení o sázce a hře přinesla až novela přijatá pod číslem 509/1991 Sb. s účinností od 1. 1. 1992, která tak reagovala na masivní rozvoj zábavního průmyslu.

Sázka a hra jsou tak jedním ze smluvních typů závazkového práva v občanském zákoníku. Práva a povinnosti ze sázek a her je proto třeba zásadně posuzovat jako vztahy závazkové (obligační).⁶

Pro vznik, změnu a zánik vztahů ze smluv o sázce a hře platí příslušná ustanovení občanského zákoníku obsahující obecnou úpravu závazkově právních vztahů (§ 488 až 587), s odchylkami vyplývajícími právě ze zvláštní úpravy § 845 a 846 občanského zákoníku. Smlouvy o hře nebo sázce musí mít všechny náležitosti právních úkonů ve smyslu ustanovení § 34n. občanského zákoníku. Pokud by byla jedna strana uvedena druhou stranou úmyslně v omyl, přísluší prvé straně právo namítnout neplatnost takové dohody. V případě, že by se jednalo o sázku nebo hru, která by byla v rozporu s dobrými mravy, byla by pak neplatná vůbec podle § 39 občanského zákoníku. Jako příklad uvádí M. Holub a J. Bičovský sázku, která byla uzavřena za účelem nedovolené činnosti anebo mohla být jen s použitím takové činnosti realizována.⁷

Smlouvy o sázce a hře dávají vzniknout naturálním závazkům. Tyto vztahy jsou od počátku svého vzniku nežalovatelné a nevymahatelné u soudu.

⁶ ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, O., ŠKÁROVÁ, M., SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. 1391 s.

⁷ HOLUB, M., FIALA, J., BIČOVSKÝ, J. Občanský zákoník, poznámkové vydání s judikaturou. 12. vydání. Linde Praha, a.s., 2006. 818 s.

Z judikatury:

R ci 9/1997

„Zákaz vymáhání výher ze sázek a her podle kogentního ustanovení § 845 o. z. nelze v konkrétním případě řešit poukazem na ustanovení § 3o.z.“

V případě, že žalovaný neměl platné úřední povolení ve smyslu zákona č. 202/1990 Sb. k provozování hracího přístroje, nestačí skutečnost, že měl jako předmět činnosti u obchodního rejstříku zapsáno i provozování výherních hracích automatů. V takovém případě nemůže být uvažováno o výjimce obsažené v § 846 občanského zákoníku., pro poskytnutí soudní ochrany smlouvám uzavíraným při hře a sázce. Naopak je zcela jednoznačné, že je třeba aplikovat ustanovení § 845 odst. 1 občanského zákoníku, což znamená, že výhru nelze vymáhat. Jestliže tedy zákon výslovně stanoví, že tato výhra není soudně vymahatelná, nelze nárok na výplatu ze hry a sázky konstituovat na základě ustanovení § 3 občanského zákoníku⁸

SR ci. 6/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, 29. června 2000, sp. zn. 33 Cdo 1188/99

„I. Pro posouzení, zda pohledávka vzniklá ze závazkového právního vztahu ze hry na hracím přístroji je pouze naturální obligací či nikoliv, je z hlediska ustanovení §§ 845 a 846 občanského zákoníku rozhodující, zda výhra byla dosažena na hracím přístroji, jehož provoz byl úředně povolen. Tato podmínka nebyla v daném případě splněna.

II. Nejvyšší soud nesdílí ani stanovisko odvolacího soudu, že výhra je soudně vymahatelná, protože žalobce nemohl předpokládat, že provoz sázkových her pomocí daného hracího přístroje není úředně povolen, neboť tento přístroj byl v běžném provozu.“⁹

Pokud byla ovšem smlouva o sázce a hře platně uzavřena a výhra byla dobrovolně vyplacena, nelze toto plnění považovat za bezdůvodné obohacení ve smyslu § 455 občanského zákoníku. U soudu nelze vymáhat ani půjčky, které byly vědomě poskytnuty do sázky a hry. Není-li ale tato vědomost věřitele dána, jednalo by se o smlouvu o půjčce podle § 657 občanského zákoníku, která již podléhá obecnému právnímu režimu. Výhry ze sázek a her ani plnění pohledávek z půjček vědomě poskytnutých do sázky nebo hry nelze platně

⁸ MALAST, J., RAJCHL, J. Soudní judikatura v oblasti herního práva. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 265-266 s.

⁹ MALAST, J., RAJCHL, J. Soudní judikatura v oblasti herního práva. 1. Vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 167 s.

právně zajistit ve smyslu §§ 544 až 558 občanského zákoníku. Žalovatelnost těchto nároků nezakládá ani písemné uznání závazku ze sázky a hry co do důvodu i výše podle § 558 občanského zákoníku. Tyto pohledávky není možné ani jednostranně započíst podle § 581 odst. 2 občanského zákoníku. Je ovšem možné, aby došlo k započtení vzájemnou dohodou mezi dlužníkem a věřitelem ve smyslu § 581 odst. 3 občanského zákoníku. A stejně tak mohou být vzniklé pohledávky a závazky způsobilé stát se předmětem dohody o vzdání se práva podle § 547 občanského zákoníku.

Občanský zákoník dále stanoví v odstavci druhém § 845, že stejně jako sázka a hra se posuzuje i los. Smysl a důvod tohoto ustanovení je třeba podle K. Kramáře a A. Hušáka hledat v původní úpravě § 1273 ABGB, která byla i zdrojem úpravy z roku 1950 a tudíž i úpravy dnešní.

„ Los mezi soukromými osobami, směřující k sázce nebo hře, posuzuje se podle předpisů ustanovených pro sázky a hry. Má-li však býti losem rozhodnuto o dělení, volbě nebo rozeprši, uplatní se při tom práva ostatních smluv.“

Z původní úpravy vyplývá, že pojem losu je pojmem vícevýznamovým a podle toho, který ze svých významů v konkrétním případě vyjadřuje, se pak uplatní buď úprava týkající se sázek a her nebo úprava jiná.¹⁰

Dva významy pojmu los v platném právu uvádí i D. Hendrych v Právnickém slovníku.

1. Los je věc, zpravidla pak listina, výjimečně i jiná movitá věc dokládající uzavření smlouvy o sázce nebo hře, která zakládá oprávnění, popř. nárok svého držitele na převzetí případné výhry. Podle platné právní úpravy není los cenným papírem (§ 1 zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech) a nemůže být ani předmětem umoření (§ 185i odst. 3 občanského soudního řádu).

2. Los je zvláštním způsobem rozhodování založeným výlučně na náhodě, používaným podle některých zákonů v situacích, kdy se uplatnění náhody pro výběr mezi různými možnostmi jeví jako nejvhodnější např. z hlediska spravedlnosti, technické jednoduchosti uskutečnění tohoto výběru a podobně. Například podle zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu ČR určuje Státní volební komise losem číslo, kterým budou označeny hlasovací lístky politických stran pro volby do Poslanecké sněmovny. Los v tomto případě

¹⁰ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. Herní právo. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 27-28 s.

není listinou dokazující uzavření smluvního vztahu. Losování lze zpravidla uskutečnit jakoukoliv vhodnou formou.¹¹

V § 846 vymezuje občanský zákoník okruh sázek a her, na které nedopadá úprava paragrafu předcházejícího. Obdobně jako § 845 odst. 2 je i toto ustanovení výkladově nejasné. V souladu s předpisy obchodního práva by mělo být interpretováno tak, že § 845 neplatí, jde-li o podnikatelskou činnost spočívající v provozování sázky a hry, která byla úředně povolena.¹² Výhry ze sázek a her, na které nedopadá ustanovení § 845, jsou tedy právně vymahatelné jako jiné závazky.

Sázka a hra je v občanském zákoníku upravena i v rámci hlavy páté „Spotřebitelské smlouvy“ části první „Obecná ustanovení“, a to v § 53. Konkrétně se jedná o možnost odstoupení od smlouvy uzavřené s použitím prostředků komunikace na dálku. Smlouvy „spočívající ve hře nebo loterii“ jsou uvedeny v taxativním výčtu smluv, od nichž takto odstoupit nelze. Tato úprava promítá do zákona skutečnost, že možnost takového odstoupení od smlouvy (zákon umožňuje odstoupit od smlouvy uzavřené s pomocí prostředků komunikace na dálku do 14 dnů od převzetí plnění) by znamenala faktickou likvidaci provozování loterií a jiných podobných her moderními elektronickými prostředky.

3. Veřejnoprávní úprava

V oblasti veřejného práva jsou sázky a hry upraveny především v normách práva správního, finančního a trestního.

3.1. Zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách

Převážně veřejnoprávním předpisem je i **loterní zákon č. 202/ 1990 Sb.**, který svým obsahem představuje veřejnoprávní modifikaci právních vztahů sázky a hry. Loterní zákon je zvláštním zákonem k občanskému a obchodnímu zákoníku.

¹¹ HENDRYCH, D. a kol. Právní slovník. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2003. 350 s.

¹² KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. Herní právo. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 30 s.

Předmětem jeho úpravy jsou *veřejnoprávní předpoklady pro uskutečňování vymezeného okruhu občanskoprávních smluvních vztahů sázek a her, tzv. loterií a jiných podobných her.*¹³

Po úvodních ustanoveních zákona následují části první až pátá, které jsou věnovány jednotlivým skupinám her, poslední část šestá je pak nazvána Ustanovení společná, přechodná a závěrečná.

Jak již bylo uvedeno výše, obsahuje zákon ve svém § 1 definici pojmu „loterie a jiná podobná hra“. V § 2 je obsažen demonstrativní výčet těchto loterií a jiných podobných her. Patří sem mimo jiné peněžité nebo věcné loterie, tomboly, číselné loterie, okamžité loterie a dále pak různé druhy sázkových her. Kdo může být provozovatelem loterie nebo jiné podobné hry, stanoví zákon obecně v ustanovení § 1 odst. 6.

§ 1

(6) Provozovatelem loterie nebo jiné podobné hry může být jen právnická osoba se sídlem na území České republiky, které oprávněný orgán vydal povolení k provozování loterie nebo jiné podobné hry.

Některá speciální pravidla, týkající se jednotlivých druhů povolovaných her, jsou pak obsažena v § 4 odst. 6 až 8.

V § 4 odst. 1 pak loterní zákon stanoví, že loterie a jiné podobné hry mohou být provozovány pouze na základě povolení vydaného příslušným orgánem. Povolení k provozování loterií a jiných podobných her vydávají na žádost obecní úřady, krajské úřady a Ministerstvo financí a to podle jednotlivých druhů her. Zákon dále stanoví obecné předpoklady pro vznik oprávnění provozovat loterie a jiné podobné hry a to zejména v § 4 odst. 2, § 4a a § 4b.

§ 4

(2) Povolení se vydá, jestliže provozování loterií a jiných podobných her je v souladu s jinými právními předpisy, nenarušuje veřejný pořádek, je zaručeno jejich řádné provozování.

¹³ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. Herní právo. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 36 s.

vání včetně řádného technického vybavení a bude-li na sociální, zdravotní, sportovní, ekologický, kulturní nebo jinak veřejně prospěšný účel použito části výtěžku...

Podle § 4a je dále potřeba pro vydání povolení předložit doklad o bezúhonnosti fyzických osob, které u žadatele zaujímají rozhodující postavení. Zákon tyto osoby specifikuje a stanoví, kdo se pro jeho účely považuje za bezúhonného. Další významný předpoklad je obsažen v § 4b a jedná se o složení tzv. jistiny žadatelem na zvláštním účtu u banky. Žadatel musí mít také předem připravené herní podmínky, tzv. herní plán (upraven v § 42), který povolující orgán vydaným rozhodnutím úředně schvaluje. Vedle těchto generálních předpokladů pro vydání povolení upravuje zákon ve své části druhé až páté také některé předpoklady zvláštní, vztahující se k jednotlivým druhům her.

U tzv. spotřebitelských soutěží se uplatňuje režim ohlašovací. Provozovatel jí ohlašuje místně příslušnému finančnímu úřadu, a to způsobem stanoveným v prováděcí vyhlášce Ministerstva financí č. 315/1999 Sb., o způsobu oznamování soutěží, anket a jiných akcí o ceny, které nejsou spotřebitelskou loterií.

Zákon dále stanoví, kdo může být stranou smlouvy o loterii. Podle § 1 odst. 7 může být účastníkem loterie nebo jiné podobné hry jen fyzická osoba, která dovršila 18 let věku a která předem v hotovosti či bezhotovostně uhradila vklad. Osobám mladším 18 let je účast na loteriích a jiných podobných hrách zakázána. Provozovatel loterií a jiných podobných her musí učinit taková opatření, aby se tyto osoby nemohly hry zúčastnit.

V § 4 odst. 4 loterního zákona je vymezen pojem „provozování loterií a jiných podobných her“. Tento pojem dle zákona zahrnuje

- činnost směřující k uvedení hry do provozu
- činnost spočívající v řádném ukončení a vyúčtování hry
- všechny další činnosti, které je provozovatel povinen vykonávat na základě kterýchkoli jiných právních předpisů¹⁴

Zákon dále upravuje povinnosti provozovatelů při provozování loterií a jiných podobných her, i zde lze rozlišit povinnosti obecnější povahy a povinnosti zvláštní, týkající se jen některých her.

¹⁴ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. Herní právo. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 63 s.

V § 50 loterního zákona, který nese název „Zmocňovací ustanovení“, je upraveno zmocnění Ministerstva financí k vydávání vyhlášek.

Podle odstavce prvního může Ministerstvo vyhláškou zvýšit nejvyšší vsazenou částku na jednu hru a nejvyšší výhru v jedné hře, nejvyšší hodinovou prohru a upravit náležitosti známky dle § 18 odst. 6 loterního zákona. Toto zmocnění bylo realizováno *vyhláškou Ministerstva financí ČR č. 223/1993 Sb., o hracích přístrojích*. Jak uvádí T. Dvořák, tato vyhláška svým obsahem dalekosáhle překračuje rozsah svého zákonného zmocnění, čímž se dostala do rozporu s čl. 2 odst. 2 Listiny a čl. 2 odst. 3 Ústavy ČR, podle nichž platí, že státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon. Jediné, co vyhláška upravuje v souladu se zákonným zmocněním, jsou náležitosti známky. Ve zbývajících částech je vyhláška sice platným, právně však neúčinným právním předpisem pro svůj zjevně neústavní charakter.¹⁵

Odst. 2 § 50 loterního zákona zmocňuje Ministerstvo, aby stanovilo podrobnosti a bližší podmínky pro monitorování a uchovávání záznamů podle § 37 loterního zákona. Zákonné zmocnění bylo realizováno *vyhláškou Ministerstva financí ČR č. 285/1998 Sb., o podmínkách monitorování a uchovávání záznamů v kasinu*.

Třetí existující prováděcí vyhláška k loternímu zákonu je vydána na základě § 1 odst. 4 loterního zákona. Jedná se o *vyhlášku Ministerstva financí č. 315/1999 Sb., o způsobu označování soutěží, anket a jiných akcí o ceny, které nejsou spotřebitelskou loterií*.

V § 50 odst. 4. se nalézá i zmocnění obcí, stanovit obecně závaznou vyhláškou vydanou v samostatné působnosti, že výherní hrací přístroje mohou být provozovány pouze na místech a v čase vyhláškou určených, nebo stanovit, na kterých veřejně přístupných místech v obci je provozování výherních hracích přístrojů zakázáno. Obdobné zmocnění se nalézá i v § 17 odst. 11, který se týká umístění hracích přístrojů za účelem jejich provozování. Tyto přístroje nemohou být provozovány například ve školách nebo v zařízeních sociální a zdravotní péče. Obec pak může vyhláškou stanovit okruh vzdálenosti do 100 m od těchto budov.

¹⁵ DVORÁK, T. Zákon o loteriích a jiných podobných hrách, s poznámkami a souvisejícími předpisy. 2. vydání. Linde Praha, a.s., 2006. 96-97 s.

3.2. *Potřeba novelizace loterního zákona*

Zákon o loteriích a jiných podobných hrách se po dlouhou dobu významně nezměnil. Poslední klíčová novela nabyla účinnosti 1. 1. 1999. Jeho změnu považuje za nutnou téměř každý od provozovatelů loterií a her přes obce a města až po Ministerstvo financí. Že to ale není úkol právě snadný, dokazují neúspěchy různých pokusů o novelizaci z posledních let. Vládní návrh novely zákona o loteriích byl stažen ze schůze Poslanecké sněmovny ještě před volbami, které se do ní konaly v roce 2006, a ta se jím tudíž už ani nezabývala. Koncem roku 2006 byla v Senátu zamítnuta senátní novela loterního zákona, která měla rozšířit vliv obcí na povolování heren na svém území a omezit právo Ministerstva financí povolovat nové sázkové hry bez časového omezení. Podle aktuálních informací na webových stránkách Ministerstva financí proběhlo výběrové řízení, v němž byla vybrána společnost na koordinaci veřejných diskuzí, které budou předcházet vzniku nového herního zákona, který by měl nahradit současný zákon z roku 1990. Věcný záměr zákona má být vládě předložen do konce roku 2008. Ministerstvo financí si od tohoto kroku slibuje shromáždění rozličných názorů od laické i odborné veřejnosti.

3.3. *Daňová úprava*

Zákonná konstrukce odvodu části výtěžku podle zákona o loteriích ve velké míře modifikuje aplikaci obecného daňového systému na tuto oblast. Co se týká koncepce zdanění výher, uplatňují se dva názory. Jeden namítá, že by se jednalo o dvojí zdanění, neboť účastník sází či hraje za prostředky, z kterých byla již daň uhrazena. Opačný přístup se naopak daní zastává proto, že stát umožňuje poplatníkovi riskovat a případně získat bezpracně finanční obnos. Legislativní ztvárnění zatím nachází spíše přístup první.¹⁶

Podle § 10 odst. 3 písm. b) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu jsou od daně osvobozeny výhry z loterií, sázek a podobných her provozovaných na základě povolení vydaného podle zvláštních předpisů nebo na základě obdobných předpisů vydaných v členských státech Evropské unie nebo dalších státech, které tvoří Evropský hospodářský prostor. Obdobně jsou od daně osvobozeny podle § 19 odst. 1 písm. g) i příjmy z loterií a jiných podobných her, u nichž bylo povolení k provozování vydáno podle § 4 odst. 2 zákona č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách.

¹⁶ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. Herní právo. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 84-85 s.

Naopak výhry ze smluv o sázce nebo hře uskutečněných na nepodnikatelském základě nebo na podnikatelském základě uskutečněných v jiných zemích, než ve státech Evropské unie nebo dalších státech tvořících Evropský hospodářský prostor, dani z příjmu podléhají.¹⁷

4. Trestněprávní úprava

4.1. Hazardní hry

Podle dnešní právní úpravy není v České republice hraní hazardních her postihováno jako trestný čin ani jako přestupek. Jinak tomu je v některých cizích státech, jejichž trestní zákony takovou hru postihují a jinak tomu bylo i na našem území v dobách minulých. Výše zmiňovaný Slovník veřejného práva československého obsahuje ve svém svazku prvním heslo „*Hazardní hry*“, pod nímž se můžeme seznámit se stručným historickým vývojem zákazu a trestnosti hazardních her, jako i s úpravou v období první republiky.

Historickými prameny zákazu a trestnosti hazardních her byly četné herní patenty, z nichž poslední byl vydán Josefem II. v roce 1784. Tyto formálně vedlejší trestní zákony byly včleněny do obecného trestního zákona teprve josefínským trestním zákonem z roku 1787 a to tak, že trestní zákon obsahoval pouze blanketní normu, vedle níž zůstal zmíněný herní patent v platnosti. Trestní zákon č. 117/1852 ř. z. pak vedle blanketní normy, která odkazovala na jmenovité zákazy vydané zvláštními předpisy, postihoval trestem přímo veškeré hazardní hry. Trestní zákon z roku 1852 zůstal rozhodujícím předpisem ohledně trestání hazardních her i za první republiky. Pojem hazardní hry ovšem sám zákon nevymezoval, mluvil jen o hazardní nebo naprosto odvážné hře. Byly sem tudíž řazeny jak hry, při nichž výhra nebo ztráta závisí výlučně na náhodě, tak i tzv. smíšené hry, kdy výsledek závisí převážně na náhodě, tudíž dovednost, výpočet nebo síla hráčů mají jen podřadný význam. Při takovém vymezení pojmu měla velký význam judikatura, která musela v konkrétních případech určit, zda daná hra je hrou hazardní. Vedle her hazardních znalo tehdejší platné právo i hry jmenovitě zakázané. U těchto her pak již nebylo nutné zkoumat, zda se jedná o

¹⁷ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. Herní právo. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 86 s.

hry hazardní, protože byly již zvláštním předpisem za takové prohlášeny a zakázány. Od hazardních her bylo pak třeba odlišovat falešné hry, které byly trestné jako podvod.

Důvodem zákazu hazardních her byla ochrana mravnosti hospodářského života, která bývá hráčskou vášní ohrožena. Proto byla také daná trestní ustanovení zařazena do hlavy trestního zákona z roku 1852 jednající o přečinech a přestupcích proti veřejné mravnosti. Podle judikatury byla pak trestná jen taková hra, která podle okolností konkrétního případu nebyla jen nevinnou zábavou, nýbrž byla zjištěná, hospodářsky a mravně zhoubná a rozněcovala nízké vášně. To samé platilo i o hrách výslovně zakázaných. Trestán byl podle daných ustanovení především hráč a to peněžitým trestem. Dále pak i osoba, která nechala jiné ve svém bytě hrát. Jiné osoby, které udržovaly herny, půjčovaly hrací náradí a tak dále, byly trestány pro návod nebo pomoc. Podmínkou trestnosti nebylo živnostenské nebo veřejné provozování hry. Pozůstatkem starých herních patentů bylo ustanovení, podle něhož připadá vydobytá třetina peněžitého trestu udavači. Na tuto prémii mělo nárok i četnictvo. Kromě toho se měl udavači, když by sám měl být potrestán, prominout vždy trest. ¹⁸

Dnes se problematiky loterií, her a sázek týkají tři skutkové podstaty trestných činů. Jde především o ustanovení § 118a a § 250c trestního zákona (dále jen „TrZ“). Pro úplnost je třeba do výčtu zařadit i ustanovení § 217 TrZ a to konkrétně jeho druhý odstavec.

4.2. § 118a – Neoprávněné provozování loterie a podobné sázkové hry

Hlava druhá – Trestné činy hospodářské

Oddíl první – Trestné činy proti hospodářské soustavě

(1) Kdo neoprávněně provozuje loterii nebo podobnou sázkovou hru, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo

b) získá-li takovým činem značný prospěch.

¹⁸ Slovník veřejného práva československého, Svazek I., reprint původního vydání. EUROLEX BOHEMIA s.r.o. 2000. 707-709 s.

Toto ustanovení se dostalo do trestního zákona novelou z roku 1993 (zákon č. 290/1993 Sb.).

Tento trestný čin je zvláštním, speciálním případem neoprávněného podnikání podle § 118 TrZ. Jeho účelem je chránit společenské vztahy vznikající při podnikání v souvislosti s provozováním loterií a jiných podobných her. Neoprávněně provozuje loterie a podobné sázkové hry ten, kdo tak činí bez příslušného povolení, jehož vydávání a další náležitosti upravuje loterní zákon nebo ten, kdo je provozuje přes zákaz uvedený v zákoně (např. spotřebitelské loterie ve smyslu § 1 odst. 4 loterního zákona). Na rozdíl od trestného činu neoprávněného podnikání podle § 118 TrZ se u této skutkové podstaty nevyžaduje větší rozsah. Postačí tedy, při splnění potřebného stupně nebezpečnosti pro společnost, jednorázový akt. Musí však jít o provozování loterie, která má charakter podnikání nebo souvisí s podnikáním, což vyžaduje, aby se jí zúčastnilo nebo mohlo zúčastnit více sázejících způsobem, který je charakteristický pro loterii nebo jinou sázkovou hru. O trestný čin se ale nejedná tehdy, kdy se dvě osoby nebo skupina osob navzájem „vsadí“, že určité sportovní utkání skončí vítězstvím určitého týmu či jednotlivce, nebo že některá osoba nebo skupina osob provede nějaký blíže specifikovaný úkol apod.¹⁹

Jak bylo již uvedeno výše, provozovatelem loterie nebo jiné podobné hry může být jen právnická osoba se sídlem na území České republiky. V případech tuzemských právnických osob se zahraniční majetkovou účastí a právnických osob, kde má tato společnost majetkovou účast je možné získat toto povolení na základě výjimky udělené ministerstvem (§ 4 odst. 5 loterního zákona). Zakázáno je mimo jiné i provozování cizozemských loterií a prodej cizozemských losů. Tyto zákazy souvisejí s myšlenkou, že peníze, které jedni občané prosází, budou pak jiným prospěšné a bylo by nežádoucí, aby tyto nezanedbatelné sumy končily za hranicemi naší republiky.

Pachatelem je fyzická osoba, která provozuje hru, nikoliv i ten, kdo ji hraje. Jedná se o úmyslný trestný čin. Jednočinný souběh s trestným činem neoprávněného podnikání podle § 118 TrZ je vyloučen, neboť ustanovení § 118a je vůči němu ve vztahu speciality. Naopak jednočinný souběh s trestným činem provozování nepoctivých her a sázek podle § 250c TrZ vyloučen není.

¹⁹ ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. Trestní zákon. Komentář. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. 701 s.

Z judikatury:

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, 18. října 2006, sp. zn. 5 Tdo 1201/2006

„Trestný čin neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 118a odst. 1 tr. zák. spáchá ten, kdo neoprávněně provozuje loterii nebo podobnou sázkovou hru. Zatímco ustanovení § 118 tr. zák. postihuje neoprávněné poskytování služeb nebo provozování výrobního nebo jiného výdělečného podnikání obecně, aniž by byl rozlišován druh podnikání a oblast ekonomiky, ve které se uskutečňuje, toto ustanovení postihuje pouze neoprávněné provozování loterie nebo podobné sázkové hry. Neoprávněné provozování loterie nebo jiné sázkové hry je zvláštním, speciálním případem neoprávněného podnikání, které chrání společenské vztahy vznikající při podnikání v souvislosti s provozováním loterie nebo podobné sázkové hry před jejich neoprávněným provozováním.“²⁰

R tr. 28/1996

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové, 31. Května 1995, sp. zn. 7 To212/95

„K výkladu znaků skutkové podstaty trestného činu neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 118a odst. 1 tr. zák., jakož i materiální podmínky trestného činu podle § 3 odst. 2 tr. zák., v případě krátkodobého provozování hracího automatu.

Skutečnost, že pachatel provozuje v restauraci hrací automat jen po dobu dvou dnů, sama o sobě nevylučuje, aby jeho jednání bylo posouzeno jako tento trestný čin.“²¹

4.3. § 250c – Provozování nepoctivých her a sázek

Hlava devátá – Trestné činy proti majetku

(1) Kdo provozuje peněžní nebo jinou podobnou hru nebo sázku, jejíž pravidla nezaručují rovné možnosti výhry všem účastníkům, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 značný prospěch.

²⁰ MALAST, J., RAJCHL, J. Soudní judikatura v oblasti herního práva. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 240 s.

²¹ MALAST, J., RAJCHL, J. Soudní judikatura v oblasti herního práva. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 260 s.

Tento trestný čin byl původně upraven pod § 250a TrZ a to od novely trestního zákona z roku 1991 (557/1991 Sb.). Zákonem č. 290/1993 Sb. byl zařazen pod § 250c. Ustanovení § 250a dnes upravuje pojistný podvod.

Loterní zákon ve svém § 1 odst. 5 zakazuje loterie nebo jiné podobné hry, které nezaručují účastníkům hry rovné podmínky včetně možnosti výhry. Věcně se zde jedná o úpravu principu fair play. Především jde o to, aby měl každý hráč rovné naděje na výhru. Loterie, které toto nezaručují, jsou ex lege zakázány. Princip rovnosti ale nelze absolutizovat. Vždy bude fakticky zvýhodněna ta ze smluvních stran, která je např. ve vědomostní hře chytřejší apod. – to ovšem zákonu neodporuje.²²

Trestní zákon zde pracuje s pojmem „peněžní nebo jiná podobná hra nebo sázka“. Musí se tedy jednat o hru či sázku podmíněnou poskytnutím vkladu, jehož návratnost se nezaručuje. V praxi jde především o tzv. řetězové hry (typu letadlo aj.), při kterých počet účastníků roste geometrickou řadou, a na počátku zapojené osoby mají možnost získat mnohonásobek svého vkladu na úkor pozdějších účastníků.²³

Za „jinou podobnou hru“ se považují např. skořápky nebo tzv. placičky.

Pod toto ustanovení nespádají tzv. hazardní hry, tj. takové hry, při nichž výsledek závisí převážně nebo výlučně na náhodě. Základním znakem tohoto trestného činu totiž je, že peněžní hra nebo jiná podobná hra nebo sázka nezaručuje svými pravidly rovné možnosti výhry všem účastníkům.²⁴

Tento trestný čin je třeba odlišovat od trestného činu podvodu podle § 250 TrZ. O podvod jde tehdy, když někdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou. U trestného činu podle § 250c ale nejde o uvedení někoho v omyl, neboť účastníci hry jsou zpravidla poměrně podrobně seznámeni s pravidly hry. Neuvědomují si však jejich důsledky, tj. že vzhledem ke konstrukci daných pravidel nemají naděje na výhru. Pokud by ovšem při sázce nebo hře byl u účastníka vyvolán omyl nebo by bylo využíváno jeho omylu, šlo by o podvod ve smyslu § 250 TrZ – např. tzv. cinklé karty. Platí tedy, že je vyloučen jednočinný souběh trestného činu provozování ne-

²² DVOŘÁK, T. Zákon o loteriích a jiných podobných hrách s poznámkami a souvisejícími předpisy. 2. vydání. Linde Praha, a.s., 2006. 23 s.

²³ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. Herní právo. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 94 s.

²⁴ ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. Trestní zákon. Komentář. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 1377 s.

poctivých her a sázek s trestným činem podvodu. Příklad podvodu v souvislosti s hrou na hracím přístroji lze nalézt v judikatuře.

R tr. 16/2002

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR, 12. prosince 2001, sp. zn. Tpjn 302/2001

„Jednání pachatele spočívající v tom, že neoprávněně zasáhne do technického zařízení výherního hracího přístroje náležejícího jiné osobě v úmyslu uskutečnit na tomto přístroji hru bez vsazení k tomu potřebné finanční částky, může být posuzováno jako trestný čin podvodu podle § 250 tr. zák., uskuteční-li sám takovou hru, kterou způsobí škodu nikoli nepatrnou, popř. i ve spolupachatelství (§9 odst. 2 tr. zák.) s další osobou, která za těchto okolností hru na tomto přístroji uskuteční.

Ke vzniku škody na cizím majetku dochází již uskutečněním takové hry, přičemž pro stanovení její výše je třeba vycházet z finanční částky potřebné ke hře, kterou pachatel (popř. spolupachatel) bez zaplacení uskutečnil, zvýšené o případnou výhru z takové hry.“²⁵

Jedná se o úmyslný trestný čin, jehož pachatelem je provozovatel peněžní hry nebo sázky, nikoli však účastník takové hry. Jednočinný souběh s trestným činem neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 118a TrZ je možný.²⁶

Z judikatury:

Vážený tr. 6780

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR, 4. prosince 1941, sp. zn. Zm I 753/41

„Hráč hry „pod skořápky“, který z počátku zastírá svoji zručnost, jež vylučuje, aby v této hře prohrál, a který tím zláká poškozeného ke hře, do níž by se poškozený nepustil, kdyby znal pravý stav věci, páše podvod podle § 197 tr. zák.

Ke zločinu podvodu stačí, že pachatel zamýšlel způsobiti škodu vyšší než 2.000 K, i když byla pak skutečná škoda nižší.

Z okolností, že je dluh ze hry nežalovatelný, nelze ještě usuzovati, že bylo hráčovo listivé jednání naprosto nezpůsobilé přivoditi škodu.“²⁷

²⁵ MALAST, J., RAJCHL, J. Soudní judikatura v oblasti herního práva. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 193 s.

²⁶ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. Herní právo. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 95 s.

Ke hrám označovaným jako placičky a skořápky se později vyjádřila i Generální prokuratura ČR a ČSFR.

GP ČR – Spr 397/92

„K právnímu posouzení hry zvané „placičky“.

Při hře zvané „placičky“ se používá obratných manipulací, jež nelze odhaliti pouhým zrakem a provozovatel tak nemá rovné postavení vůči ostatním účastníkům hry. Právě proto lze spatřovat důvodně podstatu trestného jednání provozovatele hry v tom, že pravidla této hry, i když hlavní roli hrají zručnost a hbitost provozovatele hry, neposkytují stejné podmínky a možnosti výhry všem účastníkům. Podle § 250a tr. zák. možnost zneužití obratnosti provozovatele má za následek, že hra je nepoctivou. Postačí v takovém případě dokumentovat samotnou skutečnost, že provozovatel takovou hru provozoval, aniž je nutno dokazovat jakékoliv podvodné jednání. Subjektem tohoto trestného činu je tedy provozovatel hry, stejně jako je tomu v případě hry „skořápky“.

GP ČSFR – FGPl 418/92

„Stanovisko k výkladu trestnosti provozování hry zvané „skořápky“.

Tato hra spočívá v manipulaci se třemi skořápkami nebo častěji s malými nádobkami, položenými dnem vzhůru. Provozovatel hry vloží pod jednu z nádobek kuličku, krouživými pohyby po rovné ploše nádoby promíchá (zamění jejich polohu) a účastník má uhádnout, která z nádobek kuličku obsahuje. Provozovatel však při pohybu nádobek obratně kuličku přemístí, takže účastník hry prohrává sázku, i když označí tu nádobku, pod níž kulička původně byla. Provozovatelé této hry jsou vycvičeni tak, že manipulaci s kuličkou vůbec nelze postřehnout. Často bývá provozovatel smluven s dalšími společníky, kteří nádoby označují správně a vyhrávají vsazené částky, čímž svádějí ostatní účastníky ke hře. Téměř vždy provozovatel zpočátku úmyslně kuličku nepřemístí a nechává záměrně hráče vyhrát a teprve když je náležitě zainteresuje na hře, začíná s machinacemi.“

Již před účinností zákona č. 557/1991 Sb. (který zavedl do trestního zákona trestný čin provozování nepoctivých her a sázek pod § 250a) zaujala Generální prokuratura ČR stanovisko, že provozování hry zvané skořápky má být postihováno jako trestný čin podvodu podle §250 TrZ. Trestní postih byl však možný jen tehdy, bylo-li prokázáno, že provozova-

²⁷ MALAST, J., RAJCHL, J. Soudní judikatura v oblasti herního práva. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 124 s.

tel kuličku přemístil, ačkoliv účastníkům předstíral, že mění polohu nádobek. Takový důkaz byl velmi obtížný, protože manipulace by byla patrná nikoliv pouhými očima, ale snad jen filmovým nebo podobným záznamem. Stanovisko proto doporučovalo, aby o podvodném charakteru hry byl vyžádán znalecký posudek z oboru varietní činnosti, popř. posudek z oboru psychologie. S tím však nelze podle autorů Fenyka a Illkové souhlasit, protože důkaz o skutkové okolnosti v konkrétním případě nemůže být nahrazen znaleckým posudkem o obecných praktikách provozovatelů.

Tyto obtíže vedly k zavedení §250a do trestního zákona, který s účinností od 1. 1. 1992 upravoval postih provozovatelů nepoctivých her a sázek. Trestnost již nadále nezávisela na podvodném jednání pachatele, ale vycházela z podvodného charakteru hry. Do této kategorie je možné zařadit i hru zvanou skořápky. Z důvodů nerovného postavení provozovatele a účastníka hry jsou skořápky hrou nepoctivou a tudíž není třeba provozovateli dokazovat manipulaci s kuličkami, stačí, že hru jen provozoval.²⁸

V roce 2007 se ke hře skořápky vyjádřil i Nejvyšší soud ČR.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR, 23. Března 2007, sp. zn. Tdo 48/2007

„ I. K uplatnění znaku „provozuje jinou podobnou peněžní hru nebo sázku“ není nutné, aby provozovatel fakticky uzavřel sázku s některým z hráčů nebo, aby bylo dokonce prokázáno, že tuto sázku vyhrál. Zmíněný znak je naplněn již tím, že obviněný možnost zapojení do hry nabízel procházejícím osobám.

II. Hra „skořápky“, resp. „placičky“, je hrou, jíž se účastní jednak její provozovatel, využívající své zručnosti při přemísťování koleček z místa na místo, a dále pak třetí osoba, která proti provozovateli sází peníze a snaží se uhodnout, na kterém místě se nachází označené kolečko poté, co s nimi provozovatel nějakou dobu manipuloval. Člověk běžných schopností není schopen tyto přesuny spolehlivě sledovat, resp. je postřehnout a zaznamenat, pročež za takové situace pouze hádá, kde se kolečko nachází a při jejich celkovém počtu tři je tedy pravděpodobnost provozovatele na výhru dvakrát vyšší. Je tedy zřejmé, že tato hra rovné možnosti výhry pro účastníky nezaručuje.“²⁹

²⁸ FENYK, J., ILLKOVÁ, P. Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu zákonu – Výňatky z hmotněprávních rozhodnutí a stanovisek, 1918-1995. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 1995. 731-732 s.

²⁹ MALAST, J., RAJCHL, J. Soudní judikatura v oblasti herního práva. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 250 s.

4.4. § 217 – Ohrožování výchovy mládeže

Hlava šestá – Trestné činy proti rodině a mládeži

Na oblast sázek a her dopadá výslovně pouze odstavec druhý § 217 TrZ.

(2) Kdo umožní, byť z nedbalosti, osobě mladší než osmnáct let hru na hracím přístroji, který je vybaven technickým zařízením, které ovlivňuje výsledek hry a které poskytuje možnost peněžité výhry, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

Toto ustanovení bylo zařazeno do trestního zákona novelou z roku 1997 (zákon č. 253/1997 Sb.) a upraveno novelou z roku 2003. S účinností od 1. 1. 2004 byl změněn název ustanovení, který dříve zněl „Ohrožování mravní výchovy mládeže“.

Jak bylo uvedeno výše, obsahuje loterní zákon ustanovení, která zakazují, aby byla účastníkem loterie nebo jiné podobné hry osoba, která nedovršila 18 let věku. Úkolem provozovatele loterií a jiných podobných her je, aby učinil taková opatření, aby se tyto osoby nemohly hry zúčastnit. K tomuto účelu je i oprávněn požadovat předložení průkazu totožnosti.

Ustanovení § 217 odst. 2 je vůči trestnému činu podle § 217 odst. 1 v poměru subsidiarity. Tudíž jednočinný souběh těchto trestných činů je vyloučen. Pokud je ale jednání pachatele spočívající v umožnění hry na takových hracích přístrojích součástí jeho celkového jednání vůči osobě mladší než osmnáct let postižitelného podle § 217 odst. 1, bude třeba takové jednání posoudit jako trestný čin ohrožování výchovy mládeže podle § 217 odst. 1 TrZ.

Pod pojmem „hrací přístroje“ je třeba rozumět zpravidla elektronické, elektrotechnické, ale i mechanické nebo jiné automaty, za podmínky, že jsou vybaveny elektronickým, elektrotechnickým, mechanickým nebo jiným zařízením, které ovlivňuje výsledek zejména sázkové hry. Takové zařízení ale musí zároveň poskytovat možnost peněžité výhry. Nestala by tedy pouze možnost věcných výher (např. hraček).

Postačí, pokud pachatel umožní takové osobě hru na popsáných hracích přístrojích i jen jednorázově. I když zákon hovoří o automatech v množném čísle, postačí i hra na jediném hracím automatu. V takovém případě je ovšem třeba, aby se jednalo o hru opakovanou. Jinak by nebylo možné postihnout pachatele, který opakovaně, a to i mnohonásobně na jediném, ale stále stejném hracím přístroji umožňuje hru s možností peněžité výhry. V těchto

případech je pak vždy třeba zvažovat stupeň nebezpečnosti činu pro společnost ve smyslu § 3 odst. 1, 2 z hledisek uvedených v § 3 odst. 4.

Na rozdíl od trestných činů podle § 118a a § 250c jde zde o trestný čin, pro jehož spáchání postačí nedbalost.³⁰

5. Provozování loterií přes Internet

Podle platné právní úpravy zákona č. 202/1990 Sb. není v České republice provozování loterií a jiných podobných her prostřednictvím Internetu povolováno. Zákon však neobsahuje v tomto smyslu ani výslovný zákaz. Tento nedostatek odstraňovala již výše zmiňovaná vládní novela loterního zákona, která ovšem nebyla v roce 2006 přijata. Podle novely byl §1 loterního zákona doplněn o odstavec 8, který výslovně zakazoval provozování loterie a jiné podobné hry způsobem umožňujícím dálkový přístup, například prostřednictvím sítě Internet. Tento zákaz se vztahoval i na šíření reklamy na loterii a jinou podobnou hru provozovanou způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Existuje i názor, že sázení prostřednictvím Internetu je pouze určitou technologií pro přístup k uzavírání sázek a je tedy možné, že ještě na základě dnes platného zákona, bude takové povolení vydáno. Sázení po veřejně přístupném Internetu by zatím jen obtížně mohlo vyhovět všem požadavkům platné právní úpravy. Týká se to například podmínky § 1 odst. 7 loterního zákona, tj. zákazu účasti na loteriích nebo jiných podobných hrách osobám mladším 18 let. Obtížná by byla i identifikace finančních toků. Vývoj v této oblasti je ale v současné době tak rychlý, že lze předpokládat odstranění těchto nedostatků v blízké budoucnosti.

Z výše uvedeného vyplývá, že provozování loterií a jiných podobných her prostřednictvím veřejně přístupného Internetu je v současné době nelegální. A to proto, že provozovatelé nezískali za tímto účelem potřebné povolení, jak vyžaduje loterní zákon ve svém § 4 odst. 1. Jednání spočívající v provozování loterií či podobných sázkových her bez příslušného povolení pak naplňuje skutkovou podstatu trestného činu Neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 118a TrZ.

³⁰ ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. Trestní zákon. Komentář. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 1186-1187 s.

A přesto existuje dnes v České republice několik společností, které poskytují (organizují, nabízejí) účast na sázkových hrách prostřednictvím veřejně přístupného Internetu. Tyto společnosti mají sídlo na území některého členského státu Evropské unie a své služby nabízejí občanům jiných členských států. V souvislosti se společnostmi sídlícími mimo Českou republiku lze poukázat i na § 4 odst. 11 loterního zákona, který výslovně zakazuje provozování cizozemských loterií včetně prodeje cizozemských losů. Z tohoto zákazu může udělit výjimku Ministerstvo financí ČR a to za účelem vzájemnosti. Jak uvádí T. Dvořák, žádná taková smlouva však doposud nebyla uzavřena.³¹

Otázkou ovšem je, zda toto ustanovení není již dnes pro svůj diskriminační charakter v rozporu s komunitárním právem. Problém nelegálního provozování sázek přes Internet společnostmi se sídlem v jednom členském státě vůči občanům jiného členského státu je svým rozsahem problémem celoevropským. A po vstupu naší republiky do Evropské unie je i pro nás významná judikatura Evropského soudního dvora (ESD), týkající se provozování loterií a konkrétně pak jejich provozování prostřednictvím veřejně přístupného Internetu. Závěry ESD mohou pak být určující při případných sporech se společnostmi, které sázení přes Internet provozují nelegálně.

5.1. Evropská unie

Právní úprava provozování loterií je v pravomoci jednotlivých členských států EU a není jednotně upravena v komunitárním právu. V zásadě lze konstatovat, že většina evropských států vychází z koncepce obecného zákazu provozování hazardních her, z něhož prostřednictvím zvláštní úpravy umožňuje určité výjimky. Evropský soudní dvůr se zabýval otázkou aplikace obecných ustanovení Smlouvy o založení Evropského společenství (ES) zajišťující volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu na oblast právní úpravy hazardních her již v několika svých rozhodnutích, a to podle článku 234 smlouvy, který upravuje rozhodování soudu o tzv. předběžné otázce. Ve svých rozhodnutích ve věci Schindler, Läärä, Zenatti a Gambelli došel soud k následujícím závěrům.

1) Provozování hazardních her je poskytováním služeb ve smyslu článku 49 a 50 smlouvy a vztahují se na něj tudíž i ustanovení smlouvy zakazující překážky volného pohybu.

³¹ DVOŘÁK, T. Zákon o loteriích a jiných podobných hrách s poznámkami a souvisejícími předpisy. 2. vydání. Linde Praha, a.s., 2006. 42 s.

2) Legislativa členských států omezující či zakazující provozování hazardních her může být překážkou svobody poskytování služeb, a to i v případě, že se taková legislativa uplatňuje bez rozdílu státní příslušnosti (tj. nediskriminačně), pokud brání činnosti poskytovatele služeb se sídlem v jiném členském státě.

3) Taková překážka však může být ospravedlněna, pokud právní úprava členských států v oblasti provozování hazardních her sleduje mimo jiné ochranu příjemců těchto služeb, prevenci proti kriminalitě, ochranu veřejné morálky, omezování poptávky po hazardních hrách a financování činností veřejného zájmu.³²

Z rozhodnutí ESD plyne, že i možnost provozování her po Internetu je v kompetenci jednotlivých členských států. Internetové sázení je povoleno například v Rakousku, Maďarsku, na Slovensku nebo ve Švédsku. Zvolená právní úprava však nesmí být diskriminující a musí být přiměřená cílům, kterých má dosáhnout.

Rozsudek Evropského soudního dvora, 24. března 1994, sp. zn. C-275/92

Schindler

Prvním významným rozsudkem ESD, který se týkal volného pohybu služeb v oblasti sázek a her je rozsudek známý pod jménem Schindler. Soud se v rámci předběžného řízení zabýval dotazem, zda národní legislativa, která zakazuje provozování určitých loterií v členském státě, je v souladu s články 30, 36, 56 a 59 (dnes 28, 30, 46 a 49). V případě se jednalo o zasílání inzerátů a přihlášek do loterie organizované ve Spolkové republice Německo občanům Spojeného království a to bratry Schindlerovými, kteří byli nezávislými agenty německé loterie. Tyto obálky byly zadrženy britskými celními orgány s tím, že byly dovezeny v rozporu s právními předpisy.³³

Soud dospěl k následujícím závěrům:

„1. Dovoz loterijní reklamy a losů do členského státu za účelem účasti obyvatel tohoto státu v loterii provozované jiným členským státem je „službou“ ve smyslu článku 60 Smlouvy a v souladu s tím spadá také do působnosti článku 59 Smlouvy;

³² KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. Herní právo. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 98-102 s.

³³ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. Herní právo. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 103 s.

2. Národní legislativa, která stejně jako legislativa Spojeného království o loteriích, zakazuje s určitými výjimkami provozování loterií v členském státě, je překážkou svobody poskytování služeb;

3. Ustanovení Smlouvy, která se vztahují ke svobodě poskytování služeb, nevylučují právní úpravu, jako je právní úprava Spojeného království o loteriích, s ohledem na zájmy v oblasti sociální politiky a prevence proti podvodům, které ji ospravedlňují“.

Soud ve svém rozsudku poukazuje především na to, že není možné nebrat v úvahu morální, náboženské a kulturní aspekty loterií, stejně jako dalších typů hazardních her, ve všech členských státech. Za další pak loterie v sobě zahrnují vysoké riziko kriminality nebo podvodů, s ohledem na částky, které lze vsadit, a na výhry, které se mohou vyplácet hráčům. Za třetí jsou hazardní hry popudem k utrácení, což může mít škodlivé individuální a sociální následky. Jako poslední důvod soud uvádí fakt, že loterie mohou mít významný přínos k financování aktivit dobročinného nebo veřejného zájmu, jako jsou sociální a charitativní práce, sport nebo kultura.³⁴

Rozsudek Evropského soudního dvora, 21. září 1999, sp. zn. C-124/97

Läärä

Dalším významným rozhodnutím Evropského soudního dvora, který potvrdil závěry ve věci Schindler, je rozsudek známý jako tzv. Läärä. V tomto případě řešil ESD předběžnou otázku na požádání finského soudu. Předmětem sporu bylo provozování hracího automatu panem Läärä bez koncese, jejíž udělení je podle finské právní úpravy nezbytné. Taková koncese může být navíc udělena pouze jedna, na dobu určitou a pouze subjektu veřejného práva.³⁵ Soud ve svém rozsudku konstatoval, že jeho úvahy z rozhodnutí ve věci Schindler, která se týkala organizace loterií, lze aplikovat i na další srovnatelné formy hazardních her, i když mezi oběma případy existují i četné rozdíly. V případě Läärä se jednalo o hrací automaty, které jsou samy o sobě zbožím, kdežto předmětem sporu ve věci Schindler byly loterie, které musí být posuzovány jako služby. Hlavní závěr Evropského soudního dvora byl následující:

³⁴ MALAST, J., RAJCHL, J. Soudní judikatura v oblasti herního práva. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 378-390

^{5.}

³⁵ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. Herní právo. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 105 – 107 s.

*„Ustanovení Smlouvy upravující svobodu poskytování služeb nevylučuje národní legislativu, jako je finská, která uděluje jedinému veřejnoprávnímu subjektu výhradní právo provozovat výherní přístroje, z hlediska veřejných zájmů, které ji ospravedlňují“.*³⁶

Rozsudek Evropského soudního dvora, 21. října 1999, s. zn. C-67/98

Zenatti

Předmětem sporu v tomto případě byl sběr a organizování sázek na sportovní utkání panem Zenattim, který zprostředkovával sázky italským občanům pro firmu sídlící ve Spojeném království. Italská legislativa až na výjimky sběr a organizování sázek zakazuje. Soud se ve svém rozsudku opět zabýval vzájemnou podobností a rozdíly mezi tímto případem a případem známým pod jménem Schindler. Z jeho rozhodnutí vyplývá, že ačkoli nelze sázky na sportovní utkání považovat za hry čistě hazardní, nabízejí stejně jako hazardní hry za platné zaplacení vkladu naději na finanční zisk. I tyto sázky obsahují dle mínění soudu rizika kriminality a zločinnosti a mohou mít škodlivé důsledky pro jednotlivce i společnost. Za těchto podmínek se musí zmíněné sázky považovat za hry o peníze srovnatelné s loteremi uvedenými v rozsudku Schindler. Soud tudíž konstatoval:

*„Ustanovení Smlouvy ES o volném poskytování služeb nejsou v rozporu se státní legislativou, která některým organizacím vyhrazuje právo sbírat sázky na sportovní utkání, což je případ italské legislativy, pokud je tato legislativa skutečně odůvodněna cíli sociální politiky, která chce omezit škodlivé účinky těchto činností, a pokud ukládané restriktce nejsou nepoměrné vzhledem k těmto cílům.“*³⁷

Je zjevné, že Evropský soudní dvůr svými rozsudky postupně rozšiřuje okruh typů hazardních her, na které se pravomoc členských států zvolit vhodnou právní úpravu vztahuje. Postupně dochází k rozšiřování a také ke stále přesnějšímu vymezení rozsahu pravomoci členských států. Za těchto podmínek nebude mít okolnost, že legislativa jednoho členského státu určité činnosti povoluje, vliv na to, že v jiném členském státě je takové podnikání za-

³⁶ MALAST, J., RAJCHL, J. Soudní judikatura v oblasti herního práva. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 390 -400 s.

³⁷ MALAST, J., RAJCHL, J. Soudní judikatura v oblasti herního práva. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 400 - 408 s.

kázáno, neboť vždy záleží na konkrétních kulturních, sociálních a společenských podmínkách daného členského státu, podle nichž je zvolena míra ochrany.³⁸

Rozsudek Evropského soudního dvora, 6. listopadu 2003, sp. zn. C-243/01

Gambelli

Tento rozsudek Evropského soudního dvora se týká problematiky sázení na sportovní utkání prostřednictvím Internetu. Italský prokurátor totiž před soudem napadl rozsáhlou síť italských sázkových agentur, které umožňovaly ve spolupráci s anglickým bookmakerem Stanley International Betting Ltd. sázet na sportovní utkání prostřednictvím Internetu, a to ačkoliv tato italská právní úprava zakazuje. Soud ve svém rozhodnutí konstatoval, že italská právní úprava hazardních her je v rozporu se svobodou podnikání a svobodou poskytování služeb, neboť brání příhraničnímu poskytování služeb řádně založenými subjekty ze třetích států společenství a zároveň tomu, aby subjekty řádně založené v jiných státech společenství získaly příslušné povolení k provozování hazardních her v Itálii. Soud musel zvážit, zda jsou taková omezení v souladu s veřejným zájmem. Jak Evropský soudní dvůr judikoval již ve věcech Schindler, Läärä a Zenatti, byla omezení hazardních her v těchto případech ospravedlněna argumenty veřejného zájmu, jako například ochrana spotřebitele, prevence proti podvodům a zachování veřejného pořádku. V případě Gambelli však italský stát podle názoru ESD fakticky usiloval o rozšiřování hazardních her a sázení s cílem především získat finanční prostředky a ochránit držitele povolení k provozování hazardních her.³⁹

Z hlediska trestněprávního je zajímavá italská právní úprava účasti na sázení provozovaném přes Internet. Jednotlivec v Itálii, který se ze svého domova napojí přes Internet na bookmakera podnikajícího v jiném členském státě pomocí své kreditní karty, se dopouští trestného činu podle článku 4 zákona č. 401/89. Podle názoru Evropského soudního dvora tvoří takový, trestními postihy vynucený, zákaz účasti na sázkových hrách organizovaných v členských státech jiných než v zemi, kde sázející žije, omezení svobody poskytování služeb. Totéž platí pro zákaz zprostředkovatelům, který je také vynucený trestními postihy, usnadňovat poskytování služeb sázení na sportovní akce organizované dodavatelem, podnikajícím v členském státě jiném, než je stát, kde zprostředkovatelé provozují svou činnost, protože zákaz tvoří omezení práva bookmakera svobodně poskytovat služby, i když zpro-

³⁸ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. Herní právo. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 108 s.

³⁹ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. Herní právo. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 108 – 109 s.

středkovatelé podnikají ve stejném členském státě jako příjemci služeb. Na základě výše uvedeného rozhodl Evropský soudní dvůr takto:

„ Národní legislativa, která zakazuje pod hrozbou trestního postihu provozování činnosti shromažďování, přijímání, rezervování a zasilání nabídek k sázení, zejména sázení na sportovní události, bez licence nebo oprávnění od příslušného členského státu tvoří omezení svobody podnikání a svobody poskytování služeb uvedených v člancích 43 a 49 ES. Je na národním soudu, aby rozhodl, zda taková právní úprava, s přihlédnutím k podrobným pravidlům pro její aplikaci, skutečně slouží cílům, které ji mohou ospravedlnit a zda omezení, která ukládá, jsou nepřiměřená v duchu těchto cílů“.⁴⁰

Mezi nejnovější rozsudky ESD týkající se volného pohybu služeb v oblasti sázek a her patří rozhodnutí ve věci Placanica, které se opět týká souladu italské právní úpravy oblasti hazardních her s právem Společenství a Unibet, jímž se ESD zabýval na základě žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podané švédským soudem.

Rozsudek Evropského soudního dvora, 6. března 2007, sp. zn. C-338/04

Placanica

Podle italských právních předpisů podléhá účast na organizování hazardních her, včetně sběru sázek, získání koncese a policejního povolení. Za jakékoli porušení těchto předpisů mohou být uloženy trestní sankce až do tří let odnětí svobody. Koncese jsou udělovány v rámci nabídkového řízení, které vylučuje některé druhy subjektů a zejména společnosti, jejichž jednotlivé akcionáře nebylo možné kdykoli identifikovat. Předběžná otázka se v tomto případě stejně jako ve věci Gambelli týká výkladů článků 43 a 49 Smlouvy o založení Evropského Společenství (ES).

Čl. 43

V rámci níže uvedených ustanovení jsou omezení svobody podnikání pro příslušníky jednoho členského státu na území státu druhého zakázána. Stejně tak jsou zakázána omezení při zřizování zastoupení, poboček nebo dceřiných společností jednoho členského státu na území státu druhého.

⁴⁰ MALAST, J., RAJCHL, J. Soudní judikatura v oblasti herního práva. 1. vydání. Pizeň: Aleš Čeněk, 2007. 424 – 439 s.

Svoboda podnikání zahrnuje právo zahajovat a provozovat samostatnou výdělečnou činnost, jakož i zřízovat a řídit podniky, zejména společnosti ve smyslu článku 48 odstavce 2 za podmínek stanovených pro vlastní příslušníky právem států, kde dochází k podnikání, pokud ustanovení kapitoly o pohybu kapitálu nestanoví jinak.

Čl. 49

Podle následujících ustanovení jsou zakázána omezení volného poskytování služeb uvnitř Společenství pro příslušníky členských států, kteří podnikají v některém jiném státu Společenství než příjemce služeb.

Na návrh Komise může Rada kvalifikovanou většinou rozšířit použitelnost této kapitoly též na příslušníky třetích států, kteří poskytují služby a kteří podnikají uvnitř Společenství.⁴¹

Soud v tomto případě zkoumal, zda výše uvedené články 43 a 49 ES brání takovým vnitrostátním právním předpisům upravujícím hazardní hry, jako byly předpisy dotčené ve věci v původním řízení. Podle ESD mají členské státy možnost stanovit cíle své politiky v oblasti hazardních her a případně přesně vymezit požadovanou úroveň ochrany, avšak omezení, která stanoví, musejí splňovat podmínky, které vyplývají z judikatury Soudního dvora, pokud jde o jejich přiměřenost. Tato omezení musí být pak v každém případě uplatňována nediskriminujícím způsobem.

Aby mohl subjekt v Itálii působit v odvětví hazardních her, musí získat koncesi. Jejich počet je však omezený. Z judikatury vyplývá, že omezení počtu subjektů sice v zásadě mohou být odůvodněna, tato omezení však v každém případě musejí odpovídat snaze skutečně snížit příležitosti ke hře a koherentně a systematicky omezit činnost v této oblasti. Dále se Soudní dvůr zabýval vyloučením kapitálových společností, jejichž jednotlivé akcionáře nelze kdykoli identifikovat, a tudíž veškerých společností kótovaných na regulovaných trzích, z nabídkových řízení pro udělení koncese. Co se týká povinnosti obdržet policejní povolení, na jehož základě je jeho držitel podroben počáteční kontrole a následnému trvalému dohledu, jedná se dle názoru ESD o požadavek, který jednoznačně přispívá k cíli, aby se subjekty, kterým bylo povolení uděleno, nepodílely na kriminálních nebo podvodných činnostech, a jeví se jako opatření veskrze tomuto cíli přiměřené.

Hlavní závěry ESD v této věci jsou následující:

⁴¹ TICHÝ, L. a kol. Dokumenty ke studiu evropského práva. 2. vydání. Linde Praha, a. s., 2002. 36, 38 s.

„1) Vnitrostátní právní úprava, která zakazuje výkon činnosti sběru, přijímání, registrace a předávání návrhů sázek, zejména na sportovní události, bez koncese nebo policejního povolení vydaných dotyčným členským státem, je omezením svobody usazování, jakož i volného pohybu služeb upravených v článku 43 ES.

2) Předkládajícím soudům přísluší ověřit, zda vnitrostátní právní úprava v rozsahu, v němž omezuje počet subjektů působících v odvětví hazardních her, skutečně odpovídá cíli předcházet provozování činnosti v tomto odvětví ke kriminálním nebo podvodným účelům.

3) Články 43 ES a 49 ES musejí být vykládány v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená ve věcech v původním řízení, která vylučuje, a navíc i nadále bude vylučovat subjekty založené ve formě kapitálových společností, jejichž akcie jsou kótovány na regulovaných trzích, z odvětví hazardních her.

4) Články 43 ES a 49 ES musejí být vykládány v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je právní úprava dotčená ve věcech v původním řízení, která ukládá trestní sankci takovým osobám, jako jsou obvinění v původním řízení, za výkon organizované činnosti sběru sázek bez koncese nebo policejního povolení vyžadovaných vnitrostátními právními předpisy, pokud tyto osoby nemohly získat uvedené koncese či uvedená povolení z toho důvodu, že tento členský stát jim je v rozporu s právem Společenství odmítl udělit.“⁴²

Rozsudek Evropského soudního dvora, 13. Března 2007, sp. zn. C-432/05

Unibet

Podle tiskové zprávy, kterou lze nalézt na webových stránkách European lotteries, odmítl ESD okamžitý přístup na trh společnosti Unibet ve Švédsku. European Lotteries je asociací evropských státních loterií a Toto společností a zastupuje 74 organizací z celé Evropy. V březnu 2007 odmítl ESD ve svém rozhodnutí žalobu soukromého provozovatele hazardních her po Internetu Unibet na zamezení trvalého přístupu na trh členského státu – Švédska. Následkem toho musí Unibet vyčkat na rozhodnutí hlavního soudního řízení u švédských soudů. Toto rozhodnutí opět potvrdilo, že soukromí provozovatelé hazardních her musí dodržovat národní zákony členských zemí EU, které omezují nabídku sportovního

⁴² MALAST, J., RAICHL, J. Soudní judikatura v oblasti herního práva. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 444-460 s.

sázení a ostatních služeb v oblasti hazardních her. Členské státy si tudíž mohou svobodně definovat svou vlastní politiku a detailně určit, jak nejlépe chránit své občany.

V tomto konkrétním případě se jednalo o zabránění společnosti Unibet v inzerování svých her ve Švédsku. Společnost následně podala žalobu u švédského soudu s tím, že toto opatření je v rozporu s evropským právem a žádala, aby švédské zákony nebyly aplikovány do té doby, než bude s konečnou platností rozhodnuta otázka kompatibility se zákony EU (v rámci žaloby o odškodném). ESD rozhodl o předběžné otázce tak, že švédské soudy nejsou povinny objasnit otázky kompatibility se zákony EU mimo hlavní soudní líčení. Společnost Unibet nevlastní švédskou licenci a uvádí, že ani neuvažuje o zažádání o tuto licenci. Obdobně jako jiní provozovatelé internetových hazardních her zastává Unibet názor, že licence poskytnutá v Gibraltarů nebo na Maltě ji opravňuje k nabízení her i v ostatních členských zemích, což je ovšem v rozporu s jednotlivými národními právními řády.

Zkušenosti z Holandska

Zkušenosti s postupem proti sázkovým společnostem, které poskytují svoje služby spočívající v nabízení nebo zprostředkování sázkových her prostřednictvím veřejně přístupného Internetu, buď z jiného členského státu, nebo ze státu mimo EU, mají v Holandsku.

Povolené holandské loterní společnosti vyzvaly přibližně 80 sázkových kanceláří působících mimo EU a asi 120 sázkových kanceláří působících v EU, aby se zdržely jednání spočívajících v poskytování sázkových her prostřednictvím Internetu holandským občanům. Některé ze sporů byly řešeny soudně. Holandské loterní společnosti tvrdily, že zahraniční sázkové kanceláře postupují nezákonně, pokud poskytují a organizují sázkové hry v Holandsku, aniž by obdržely příslušné povolení (v souladu s holandským loterním zákonem). Zahraniční sázkové společnosti argumentovaly tím, že neporušují holandský loterní zákon, neboť neposkytují možnost účastnit se sázkových her v Holandsku. Tomu podle jejich názoru svědčí i to, že internetové stránky jsou v angličtině a tzv. top doména je „.com“ a nikoli „.nl“. Dále bylo argumentováno, že pokud je příslušný server umístěn v jiném státě a sázka je uzavřena teprve v okamžiku, kdy je potvrzení o uzavření sázky doručeno na server, je sázka uzavřena mimo území Holandska. Je tedy uzavřena podle povolení v jiném členském státě. Soud tyto argumenty neakceptoval a konstatoval, že je irelevantní, kde je z právního pohledu uzavřena sázka. Rozhodující je, zda je nabídka směřována holandským občanům a zda tito mohou skrze veřejnou internetovou síť prostřednictvím svých počítačů

sázku uskutečnit. Podle závěrů soudu dochází tímto jednáním k porušení holandského loterního zákona.

Dalším argumentem zahraničních společností pak bylo, že příslušné ustanovení holandského loterního zákona by mohlo být v rozporu s článkem 49 ES, který stanoví, že v rámci vnitřního trhu jsou zakázány veškeré překážky volného pohybu služeb za situace, kdy služby subjektu založeného v jednom členském státě jsou poskytovány subjektům v jiném členském státě. Holandský soud konstatoval, že dané ustanovení holandského loterního zákona omezuje svobodu volného poskytování služeb na vnitřním trhu a dále se pak zabýval tím, zda je takové omezení ospravedlnitelné důvody veřejného zájmu, tak jak jsou definovány judikaturou ESD. Podle této judikatury, a zejména pak podle výše zmiňovaného rozsudku Gambelli, musí být daná omezení přiměřená a vhodná s ohledem na cíle, kterých mají dosáhnout. Odvod finančních prostředků na veřejně prospěšné účely nesmí být jediný a hlavní důvod zvolených omezení. Podle rozsudku ve věci Gambelli je však vždy věcí národního soudu, aby určil, zda je zvolená legislativa v souladu s těmito principy, tj. zda příslušná omezení slouží zvoleným cílům a jsou přiměřená.

Holandské soudy potvrdily, že poskytování a organizování sázkových her prostřednictvím veřejné internetové sítě z jiného členského státu bez povolení udělovaného v Holandsku je porušením holandského loterního zákona. Soudy dále potvrdily, že holandská právní úprava je v souladu se smlouvou o založení Evropského společenství, neboť stanovená omezení jsou přiměřená zvoleným cílům.

Ze zahraničních zkušeností by bylo možné vycházet i při postupu proti společnostem, které poskytují účast na sázkových hrách občanům České republiky, a to bez příslušného povolení Ministerstva financí ČR. V první fázi by bylo vhodné vyzvat nejprve provozovatele daných internetových stránek, aby se zdrželi protiprávního jednání. Lze také doporučit, aby byla činnost těchto provozovatelů oznámena Ministerstvu financí ČR k prošetření.

V těchto případech existuje důvodné podezření ze spáchání trestného činu Neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 118a TrZ. A to i přesto, že je činnost sázkových kanceláří uskutečňována ze zahraničí a i server je umístěn mimo Českou republiku. Posledně jmenované skutečnosti jsou zahrnuty pod ustanovením § 17 odst. 2 TrZ.

Trestný čin se považuje za spáchaný na území republiky,

a) dopustí-li se tu pachatel jednání, i když porušení nebo ohrožení zájmu chráněného tímto zákonem nastalo nebo mělo nastat zcela nebo zčásti v cizině, nebo

b) porušil-li nebo ohrozil-li tu pachatel zájem chráněný tímto zákonem nebo měl-li tu alespoň zčásti takový následek nastat, i když se jednání dopustil v cizině.

Jak již bylo uvedeno výše, problém nelegálního provozování sázek přes Internet je řešen napříč celou Evropskou unií. Je potřeba nalézt hranici mezi volným pohybem služeb v rámci EU a kontrolou, která přísluší v oblasti loterií a sázek národním státům.

Právě potřebná kontrola je dnes nejdůležitějším problémem, který je třeba v souvislosti s provozováním sázek prostřednictvím veřejně přístupného Internetu řešit, a nikoliv již jejich samotný provoz. Je žádoucí, aby všichni provozovatelé loterií a sázek dodržovali pravidla daná zákonem. A to zejména ve spojitosti s ochranou proti nadměrnému hazardnímu hraní a s prevencí proti gamblerství. Právě v této oblasti je dle mého názoru obzvláště důležité, aby si národní státy ponechaly možnost regulace ve svých rukách.

6. Spotřebitelské loterie

Dalším příkladem jednání, které může naplnit skutkovou podstatu trestného činu Neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 118a TrZ, je provozování spotřebitelské loterie. Definice spotřebitelských loterií se nachází v § 1 odst. 4 zákona č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách.

§1

(4) Za loterii nebo jinou podobnou hru se považují soutěže, ankety a jiné akce o ceny, při nichž se provozovatel zavazuje vyplatit účastníkům určeným slosováním nebo jiným náhodným výběrem peněžní ceny, vkladní knížky, cenné papíry, pojištění apod. a nemovitosti, a při kterých je podmínkou účasti zakoupení určitého zboží, služby nebo jiného produktu a doložení tohoto nákupu provozovateli nebo uzavření smluvního vztahu s poskytovatelem zboží, služby nebo jiného produktu nebo účast na propagační či reklamní akci poskytovate-

le anebo provozovatele, a to i nepřímo prostřednictvím jiné (další) osoby (dále jen „spotřebitelské loterie“). Za spotřebitelskou loterii se považují také soutěže, ankety a jiné akce o ceny, při nichž se provozovatel za výše uvedených podmínek zavazuje poskytnout účastníkům nepeněžitě plnění, služby nebo ceny ve zboží a produktech apod., jestliže souhrn všech nepeněžitých výher za všechny provozovatelem provozované hry v peněžním vyjádření přesáhne za jeden kalendářní rok částku 200 000 Kč a hodnota jednotlivé výhry přesáhne částku 20 000 Kč. Provozování spotřebitelských loterií je zakázáno. Soutěže, ankety a jiné akce o ceny podle věty první a druhé provozované jedním provozovatelem, ve kterých souhrn nepeněžitých výher za jeden kalendářní rok nepřesáhne částku 200 000 Kč a hodnota jednotlivé výhry nepřesáhne částku 20 000 Kč, podléhají oznamovací povinnosti místně příslušnému finančnímu úřadu. Způsob stanoví Ministerstvo financí (dále jen „ministerstvo“) vyhláškou.

Loterní zákon ve své původní podobě z roku 1990 zákaz spotřebitelských loterií neupravoval. Tento stav změnila až novela z roku 1998, zákon č. 149/1998 Sb. Do § 1 loterního zákona byl nově přidán odstavec 4, jehož znění bylo následující:

§1

(4) Za loterii nebo jinou podobnou hru se považují soutěže, ankety a jiné akce o ceny, při nichž se provozovatel zavazuje vyplatit účastníkům určeným slosováním nebo jiným náhodným výběrem peněžní ceny, vkladní knížky, cenné papíry, pojištění apod., nemovitosti nebo ceny ve zboží, při kterých je podmínkou účasti zakoupení určitého produktu a doložení tohoto nákupu provozovatelem, uzavření smluvního vztahu s poskytovatelem produktu, a to i nepřímo prostřednictvím jiné (další) osoby, nebo je podmínkou účasti jiná okolnost, která vede k zakoupení určitého produktu, (dále jen „spotřebitelské soutěže“). Provozování spotřebitelských soutěží, při kterých je výsledek slosování určen náhodou, bez souhlasu povolujícího orgánu, je zakázáno.“

Další změna tohoto ustanovení pak byla provedena zákonem č. 63/1999 Sb., a v této podobě zůstalo dodnes. Spotřebitelské loterie tedy byly, až na jednu výjimku, obecně zakázány.

Provozováním spotřebitelských soutěží s charakterem loterií v době před novelizací zákona, tj. soutěží, kde o výhře rozhoduje náhoda a zároveň účast spotřebitele je možná po za-

koupení zboží nebo produktu pořadatele hry, docházelo k nekalé konkurenci s provozovateli loterií a sázkových her. Jednoznačně tak byly kráceny příjmy, které z provozování loterií a sázkových her plynou přímo nebo zprostředkovaně státu a jsou určeny pro veřejně prospěšné účely. Znění loterijního zákona před novelou umožňovalo těmto organizátorům realizovat provozováním uvedených soutěží vyšší příjmy, které by jinak nikdy nedocílili s tím, že tyto vyšší příjmy způsobené zájmem spotřebitelů nejsou určeny na veřejně prospěšné účely, ale jsou čistým příjmem provozovatele. Novela loterního zákona organizování spotřebitelských soutěží upravila a podřídila svému režimu tím, že takové reklamní nebo spotřebitelské soutěže, které podmiňují účast ve hře nákupem zboží nebo jiného produktu a zároveň jsou výhry z těchto soutěží losovány, zakázala. Tyto soutěže jsou nazývány *spotřebitelskými loteremi*.

*„Spotřebitelské loterie jsou takové loterie, v nichž je účast hráčů (uzavření smlouvy) podmíněná ze strany provozovatele loterie nákupem zboží spotřebitelem od něj samého (obvykle v určité minimální hodnotě) a prokázání této skutečnosti.“*⁴³

6.1. Spotřebitelské soutěže v předválečném Československu

Zajímavé informace o úpravě dané problematiky na našem území v období před druhou světovou válkou obsahuje stať Karla Eliáše publikovaná v časopise Právník. Autor se v ní zabývá právní úpravou obsaženou v zákoně č. 111/1927 Sb., proti nekalé soutěži. Tento zákon nezasahoval pouze do oblasti soukromoprávní, nýbrž obsahoval i ustanovení trestní a správní a normoval také, jaká konkrétní jednání naplňují skutkové podstaty deliktů stíhatelných penálně nebo administrativně. Pro účely správněprávní bylo v § 44 daného zákona zakázáno podstupovat prémiová jednání a § 43 pak zakazoval tzv. lavinovité, resp. lavinové obchody. Protiprávní jednání obsažená v § 43 a § 44 měla povahu správních deliktů.

Prémiování

Podle § 44 zákona č. 111/1927 Sb. se jednalo o nekalosoutěžní delikt, jestliže tu byl

- a) delikvent, zpravidla soutěžitel sám, slibující zvláštní odměnu,
- b) závislou výhradně na náhodě,
- c) svému zákazníkovi (kupci zboží nebo odběrateli nějakého výkonu),

⁴³ DVOŘÁK, T. Zákon o loteriích a jiných podobných hrách poznámkami a souvisejícími předpisy. 2. vydání. Linde Praha, a.s. 2006. 22-23 s.

d) přičemž se muselo jednat o opatření způsobilé (ostatní) soutěžitele poškodit.

Toto ustanovení tedy dle K. Eliáše definuje to, co se dnes de lege lata nazývá jako spotřebitelská soutěž a to v podstatě shodně s dnešním loterijním zákonem. Prémiového jednání se mohl dopustit kdokoli. Zakázána byla taková opatření, při nichž se mělo kupci zboží nebo odběrateli nějakého výkonu dostat prémie závislé na náhodě. Opatřením se poté rozumělo cokoli, co s využitím prémiování sleduje dosažení zboží nebo služeb. Prémii mohlo být cokoli, co pro zákazníka představovalo nějaké přilepšení. Za prémii se však nepovažovala výborná jakost zboží nebo služeb. Prémiování bylo ale závadné jedině tehdy, pokud poskytování prémie záviselo na náhodě. Nebylo tedy nedovolené přibalit dárek ke každému kusu určitého zboží nebo poskytnout slevu každému zákazníkovi. Za zvlášť závažné se považovalo nekalosoutěžní opatření sledující poskytnutí prémie na základě losování, což bylo v § 44 výslovně zakázáno.

Lavinové obchody

Podstatou lavinových či také pyramidálních obchodů je herní princip známý jako tzv. „letadlo“. Stejně jako prémiová jednání byly i tyto obchody zakázány. Podle § 43 zákona č. 111/1927 Sb. směřoval zákaz k získávání „odbytu smlouvami, jimiž se zákazníkovi přislíbují výhodné dodání zboží nebo provedení výkonu pod podmínkou, že na základě odevzdaných mu poukázek nebo podobných zařízení přivede druhé straně nebo jiné osobě další odběratele, kteří by vstoupili s ní do stejného smluvního poměru“. Stejně jako u prémiových jednání nebyla trestnost deliktu vztažena jen na toho soutěžitele, který lavinový obchod uvedl v život nebo k němu dal podnět. Naopak, trest hrozil každému, kdo na něm přijal účast. Závadnost tohoto jednání je spatřována zejména ve dvou základních aspektech. Především se jedná o to, že soutěžitel tímto způsobem rozšiřuje svoji odbytovou příležitost přesouváním vlastního podnikatelského rizika na své zákazníky. Druhý aspekt spočívá ve faktu, že každý trh má svoji jistou kapacitu a další zákazníci se hledají stále obtížněji. Úprava v § 43 zahrnovala i některé civilněprávní důsledky. Zákon prohlašoval smlouvy o účasti na lavině za neplatné a dále pak poskytoval majetkoprávní ochranu odběratelům, kteří soutěžiteli poskytli plnění v souvislosti se svou účastí na lavině.⁴⁴

⁴⁴ ELIÁŠ, K. Spotřebitelské soutěže a hry v předválečném Československu. Právník 1999/03. 214 a násled. s.

Pyramidové hry

Na tomto místě bych chtěla poznamenat, že dle současné právní úpravy lze jednání, které naplňuje znaky tzv. pyramidových her, stíhat jako trestný čin Provozování nepoctivých her a sázek podle § 250c TrZ. Pyramidové hry jsou známy také pod názvy letadlo nebo Ponziho systém. Sám Ponzi nebyl sice původním vynálezcem systému, ve kterém jsou starší investoři vypláceni penězi nových investorů, ale proslavil ho na tolik, že dodnes nese jeho jméno a zaslouží si krátkou zmínku. Jeho životní příběh byl publikován v příloze týdeníku Ekonom č. 43 z roku 2003.

Charles Ponzi (1882 – 1949) obral v roce 1920 deset tisíc bostonských investorů o 9,5 milionu dolaru. Tento podnikavý muž si nejprve zjistil, že jistý druh zahraničních známek, které se nazývaly Mezinárodní poštovní kupóny, lze v zahraničí koupit za jednu či dvě pence, přičemž v USA byly vykupovány až za šest pencí. Teoreticky se tedy při nákupu dostatečného množství známek dalo přijít k obrovským ziskům, prakticky mu toto však posloužilo pouze jako krycí manévř. Znělo to totiž dostatečně přesvědčivě na to, aby mohl nalákat důvěřivé a naivní lidi. Poté si otevřel vlastní společnost a přišel s nabídkou opravdu lákavou. Lidé, kteří budou do jeho společnosti investovat, získají do 45 dnů padesát procent svého vkladu, do 90 dnů pak plných sto procent. Nejprve šly obchody pomału, ale díky své výřečnosti zbavil lidi počátečních obav a ti začali do systému zapojovat své známé, příbuzné i kolegy z práce. Když pak chtěli po 45 dnech své peníze zpět, Ponzi jim rád vyhověl, jelikož v té době zinkasoval již dostatek peněz. Většina lidí se s vidinou ještě větších zisků rozhodla opakovaně investovat na dalších 45 dnů. Z Ponziho se stala celebrita, ale zároveň se o něho začali zajímat i novináři, kteří zjistili, že ve skutečnosti nejsou skoro žádné známky vykupovány. I on sám ale věděl, že tento systém neskončí dobře, Neměl dostatek peněz, aby dostal svým závazkům. Ve vězení nakonec strávil deset let a zemřel v nemocnici pro chudé.

Dnešní pyramidové hry prezentují vstupní vklad člena většinou jako administrativní poplatek, koupí slevové karty, platbu za školení či za nějaké „zázračné“, ve skutečnosti však bezcenné zboží. Tyto hry se často objevují v lokalitách postižených vysokou nezaměstnaností. O firmě se lidé dovídají většinou z inzerátů v tisku nebo na Internetu, popřípadě od svých příbuzných či známých. Práce je nabízena u nejmenované úspěšné společnosti. Z inzerce není zřejmý název společnosti ani oblast její činnosti. Nabízený výdělek bývá většinou přemrštěně vysoký. Často se také jedná o práci řízenou z domova. Mezi nejzná-

mější pyramidové hry u nás v uplynulých letech patří Vanilla, Euro light a Skyline international.

Vanilla

Tato holandská firma nabízela v devadesátých letech minulého století lidem v České republice pod příslibem nového marketingového systému v akumulaci kapitálu některou ze zlatých mincí Vanilla, v hodnotě například dva a půl tisíce švýcarských franků. Zájemce složil zálohu pět set franků a poté měl dvě možnosti. Buď do roka přivedl dalších čtrnáct účastníků, kteří složili zálohy, a pak získal minci, nebo si mohl nechat vyplátit ekvivalent její hodnoty. Anebo v případě, že se mu to nepodařilo, mohl doplatit zbývajících dva tisíce franků a mince byla jeho. Organizátoři vycházeli ze skutečnosti, že než by člověk doplácel zbylé peníze, raději zálohu oželi. V tu chvíli totiž buď neměl dostatek peněz, nebo si uvědomil, že o zlatou plaketu vlastně vůbec nestojí. Podle odhadů se do této hry zapojilo až čtyřicet tisíc lidí. Vanilla je klasickým příkladem hry, u níž si účastníci neuvědomili, že zbohatnout mohou jen lidé z tzv. horní skupiny, zpravidla organizátoři a jejich blízcí spolupracovníci, kteří tvoří asi jen tři procenta z lidí zapojených do systému. Při ideálním růstu této pyramidy, by do ní totiž po šestém kole muselo být zapojeno už 7 529 536 lidí, tedy tři čtvrtiny občanů republiky. Pokud by chtěli získat zlatou minci či její ekvivalent v penězích, museli by přesvědčit všechny obyvatele Německa, Rakouska, Maďarska a Slovenska, tedy přes sto miliónů lidí, a vybrat od nich bezmála padesát tři miliard švýcarských franků.

Euro light

Tato hra vznikla na počátku osmdesátých let dvacátého století. Na vidinu bohaté odměny se nechalo nalákat nejvíce lidí v Rakousku, hra ale našla statisíce účastníků i v Německu, České republice, Slovensku, Maďarsku, Švýcarsku a Řecku. V Čechách se objevila v roce 1995. Manažeri společnosti slibovali, že za vstupní částku 12 tisíc korun získají hráči mnohem více peněz. Tučné výhry měly být zajištěny prostřednictvím společného tipování v číselné loterii Sazky Sportce. Ve skutečnosti však byla do loterie vložena jen poměrně malá část prostředků a ostatní si ponechali organizátoři pro sebe. Ti, kteří jim uvěřili, se ale po několika týdnech, kdy se nic nedělo, ocitli v pasti. Nemohli ze hry vystoupit, neboť k tomu by potřebovali souhlas alespoň poloviny ze sdružení hráčů, ale i kdyby jej dostali, opuštěním hry by svůj vklad ztratili. Bez získání dalších účastníků však hráči ke svým penězům také nemohli. Hry se účastnilo na padesát pět tisíc lidí

Skyline

Účastníci této pyramidové hry měli jako vstupní vklad, který jim měl otevřít cestu k bohatství, zaplatit devatenáct set amerických dolarů. Hra byla také organizována v devadesátých letech minulého století. Někteří z účastníků hry, kteří neměli dostatek peněz na vklad, se pak dopouštěli úvěrových podvodů. Úvěr od České spořitelny totiž většinou získali na základě padělaných podkladů. Tyto úvěrové podvody se v roce 2004 dostaly až před soud a přes osmdesát řadových účastníků hry bylo potrestáno podmíněnými tresty.

K nepodmíněnému trestu odnětí svobody byla pak odsouzena hývalá zaměstnankyně České spořitelny, která schvalovala úvěry osobám, které chtěly vstoupit do hry a to na základě padělaných potvrzení o zaměstnání. Tito lidé by přitom jinak nárok na úvěr většinou neměli. Soud se ale nedokl vlastní činnosti firmy, která py-

ramidovou hru zorganizovala. Obvinil někoho za hru, při které přišly desítky lidí celkem o několik milionů korun, se totiž policistům nepodařilo.

Problémem při trestním postihu pyramidových her je nedostatek trestních oznámení vzhledem k počtu lidí, kteří se do her zapojili a neuspěli. Poškození často svůj neúspěch raději tají. Dalším problémem je také to, že je velmi složité dokázat organizátorům her porušení § 250c trestního zákona. Organizátoři těchto her bývají tedy často stíháni za jiné trestné činy a případné trestní stíhání za provozování nepoctivých her a sázek je zastaveno.

V této souvislosti bych ještě zmínila, že ve vládním návrhu novely zákona o loteriích z roku 2006, byly pyramidové hry výslovně zakázány. Novela doplňovala § 1 odstavec 5 tohoto zákona, který zakazuje loterie nebo jiné podobné hry, které nezaručují všem účastníkům hry rovné podmínky včetně možnosti výhry, o zákaz loterií a jiných podobných her, při nichž účastníci odevzdávají určitou finanční hodnotu za tím účelem, aby z toho získali výhodu, která je zcela nebo částečně závislá na odevzdání finanční hodnoty pozdějšími účastníky.

6.2. Loterie a soutěže nepodléhající režimu zákona č. 202/1990 Sb.

Poté co byl v roce 1999 novelizován zákon o loteriích a jiných podobných hrách a zaveden obecný zákaz spotřebitelských loterií, musela si do té doby ustálená praxe spotřebitelských soutěží, založených z větší míry na nově zakázaném principu náhodného výběru výherce, najít nové způsoby marketingového působení. Základní podmínkou, aby mohla být konkrétní hra považována za marketingovou soutěž, a tudíž nebyla zákonem zakázána, je skutečnost, že nenaplnuje některý ze zákonem požadovaných definičních znaků loterie nebo spotřebitelské loterie. Dále je také třeba, aby byl splněn i specifický účel marketingových soutěží. Jedná se zejména o propagaci organizátora marketingové soutěže nebo subjektu, který si pořádání takové soutěže objednal. Na marketingové soutěže se zákon o loteriích nevztahuje, přičemž ale i v případě těchto soutěží je nutné dodržovat obecně závazné právní předpisy, zejména pak předpisy týkající se ochrany spotřebitele. Účastníci soutěže musí být předem informováni o veškerých pravidlech spojených s účastí v soutěži, o době trvání soutěže a o způsobu určení jejích výherců.

Příklady některých marketingových soutěží, u kterých bylo převážnou částí odborné veřejnosti akceptováno, že se za loterie (resp. spotřebitelské loterie) ve smyslu zákona o loteriích nepovažují, uvádějí ve svém článku „Právní úprava loterií a soutěže zákonu nepodlé-

hající“ publikovaném v roce 2006 v Právních rozhledech P. Josefi a J. Rakušan. Obdobným tématem se zabývají K. Špoulová a M. Pokorná v článku „Co možná nevíte o loteriích a spotřebitelských soutěžích“, který vyšel v časopise Trend Marketing v roce 2005. Herní koncepty, které nepodléhají zákonu č. 202/1990 Sb. uvádí na svých webových stránkách i Ministerstvo financí. Zároveň však upozorňuje, že se nejedná o závazný výklad zákona, nýbrž jen o metodickou pomůcku pro provozovatele akcí o ceny.

Existuje řada konceptů, které nespádají pod věcnou působnost loterního zákona, je však žádoucí, aby konkrétní podoba každého konceptu byla vždy podrobena důkladnému právnímu rozboru, neboť i drobné odchylky by mohly znamenat naplnění všech definičních znaků loterie či spotřebitelské loterie. V následném výčtu jsou uvedeny nejčastější marketingové soutěže.

1. Kreativní soutěže

V těchto soutěžích je jako výherce vybrán ten, kdo nejlépe splní stanovená kritéria. Kritéria musí být předem stanovena a známá účastníkům soutěže tak, aby byl vyloučen prvek náhody při výběru příspěvku. V praxi bývá tento typ soutěží často rozhodován prostřednictvím poroty nebo odborné komise.

2. Soutěžní koncept „každý vyhrává“

Základním znakem tohoto herního konceptu je, že každý účastník soutěže obdrží výhru, jejíž hodnota bude převyšovat uhrazenou částku po odečtení účelně vynaložených nákladů na provozování soutěže (zejména na přepravu odpovědi od účastníka soutěže k jejímu organizátorovi a náklady spojené s jejím zpracováním). V těchto soutěžích mohou existovat rozdíly v hodnotách jednotlivých výher. Náhodný prvek zde ale nerozhoduje o výhře nebo prohře, nýbrž pouze o typu výhry, kterou konkrétní účastník obdrží. Je však třeba připustit, že významné hodnotové rozdíly mezi jednotlivými výhrami, by mohly vést k úvahám o případném obcházení zákona.

3. Vědomostní soutěže

Tyto soutěže jsou organizátory užívány poměrně hojně. Prvek náhody je v nich pak vyloučen tím, že o výhře či prohře účastníka rozhoduje objektivní správnost jeho odpovědi na položenou otázku, která je v obecné rovině závislá na míře znalostí a vědomostí konkrétního účastníka. V případě, že na danou otázku odpoví správně více účastníků, musí organizá-

tor postupovat dle předem stanovených a zveřejněných pravidel, na jejichž základě má být určeno pořadí výherců nebo musí všichni účastníci obdržet obdobné ceny. Výherci ale musí být v každém případě určení nenáhodným způsobem, jinak by se totiž jednalo o spotřebitelskou loterii. Pokud se otázka ve vědomostní soutěži týká skutečností, na něž bude známá přesná odpověď až v budoucnosti, musí se jednat o takové budoucí skutečnosti, které lze ke dni vyhlášení vědomostní soutěže předvídat na základě matematických metod, odhadů, zkušeností či znalostí. Informace, na jejichž základě lze tyto budoucí skutečnosti předvídat, musí být veřejně přístupné.

4. Soutěže založené na časovém hledisku

Výherci v těchto soutěžích se stávají ti účastníci, kteří doručí svůj hlas či správnou odpověď organizátorovi soutěže jako první. Jinou možností je případ, kdy vyhrává prvních x účastníků. Na tomto principu fungují i marketingové akce „do vyčerpání zásob“, i zde vyhrává prvních x soutěžících, přičemž x je rovno množství zásob. Náhodný prvek je v těchto konceptech nahrazen dovedností účastníka (např. šikovností, jak rychle je schopen napsat SMS zprávu), případně je dovednost ještě kombinována s vědomostní složkou.

5. Výkonové soutěže

Úspěch v tomto typu soutěží je závislý na výkonu účastníka. Ten může spočívat v kvantitě doručených hlasů, odpovědí nebo obalů od zboží. I zde hrají velkou roli předem zveřejněná pravidla soutěže, a to zejména pro případy, kdy více účastníků dosáhne stejného či obdobného výkonu.

7. Negativní společenské jevy související s hráčstvím

V České republice roste objem částek vsazených do hazardu průměrně o deset procent ročně. Mezi nebezpečí a rizika, která přináší nekontrolovatelný hazard, patří nárůst kriminality, praní špinavých peněz, vytváření hráčských závislostí, rozvracení rodin a ohrožení psychického vývoje dětí a mládeže. Obzvláště je pak třeba mít na zřeteli, že každá hra, která nabízí možnost hmotné nebo finanční výhry, může vést k patologickému hráčství. Jako největší nebezpečí hazardních her označuje K. Nešpor výhru, ať už skutečnou nebo jen tu,

o které člověk jen sní. Patologičtí hráči často popisují, že jejich problémy začaly krátce po nějaké výhře. Protože právě výhra vyvolává bažení, čili silnou touhu po hazardní hře.⁴⁵

7.1. Patologické hráčství

Ke zvýšení počtu osob, u kterých se projevila porucha, označovaná jako „patologické hráčství – gambling“, dochází u nás v 90. letech minulého století, a to v souvislosti s nárůstem počtu výherních automatů. Do roku 1990 bylo totiž provozování výherních hracích přístrojů v bývalém Československu povolováno jen výjimečně. Tato situace byla prolomena přijetím zákona č. 202/1990 Sb., loterní zákon, jenž podnikání v oblasti výherních hracích přístrojů legalizoval.⁴⁶

Hraní na *hracích automatech* patří u nás mezi nejrozšířenější formy hazardních her. První hrací automaty se v České republice začaly objevovat už v roce 1968, záhy byly ale zase zakázány. Ještě před listopadem 1989 vznikly některé herny a kasina, faktický rozmach tohoto odvětví zábavy začal až po roce 1989. Automaty mohou být buď zábavní, nebo tzv. výherní. U zábavních automatů si hráč kupuje jen čas, o hazardní hru se tudíž nejedná. U tzv. výherních automatů si pak hráč kupuje možnost výhry, a to lze již jako hazardní hru označit. Výherní automaty se ještě někdy dělí na „lehké“ a „těžké“, a to podle výše vkladu a podle toho, jak vysoký obnos může hráč vyhrát.

Mezi další formy hazardních her řadíme *hraní v kasinu*, kde lze například prohrát vysoké sumy v ruletě. Velké dluhy a neštěstí mohou způsobit i *sportovní sázky* na výsledky sportovních utkání nebo dostihů. Rozšířené jsou také hazardní *karetní hry*. Přičemž velmi nebezpečná je kombinace karetní hry a alkoholu, ten totiž u hráče otupí zbytky zdravého rozumu. Výsledkem pak bývá kombinovaná závislost a léčit je potřeba jak hraní, tak pití alkoholu. Hazardní hrou je i *hraní v kostky*. Žádný výčet těchto her ale nemůže být úplný, neboť se stále objevují nové a nové formy. A navíc i hranice mezi hazardní a nehazardní hrou je velmi neostrá. Tatáž hra může být hazardní, hraje-li se o peníze a nehazardní, hraje-li se „jen tak“.⁴⁷

⁴⁵ NEŠPOR, K. Už jsem prohrál dost. Sportpropag, Praha, 2006. 10 s.

⁴⁶ Rozbor situace v oblasti výherních hracích přístrojů. Praha, Ministerstvo vnitra ČR, 1997. 3 s.

⁴⁷ NEŠPOR, K. Už jsem prohrál dost. Sportpropag, Praha, 2006. 10-11 s.

Patologické hráčství je klasifikováno v rámci MKN-10 (diagnóza F63.0) jako duševní porucha řazená mezi návykové a impulzivní poruchy.⁴⁸ Tedy nikoli mezi závislosti. Je zajímavé, že v předchozí verzi Mezinárodní klasifikace nemocí se tato diagnostická jednotka vůbec neobjevovala, kdežto Americká psychiatrická asociace ji mezi duševní poruchy zařadila už v roce 1980, tedy zhruba o deset let dříve.⁴⁹

Tato porucha se projevuje *opakovanými epizodami hráčství (minimálně dvě nebo více epizod hráčství v průběhu jednoho roku), které dominují v životě postiženého jedince a vedou k poškození rodinných, sociálních, pracovních a materiálních hodnot a k zadlužení*. Patologičtí hráči popisují obtížně kontrolovatelné intenzivní puzení ke hře. Gambler není schopen zastavit hráčství svojí vůlí, je ovládán myšlenkami na hru a představami o okolnostech, spojených s touto činností. Základním znakem poruchy je opakující se hráčství, které nepřináší jedinci žádný zisk a pokračuje a často i vzrůstá přes nepříznivé sociální důsledky, jako je zchudnutí, narušení rodinných vztahů a osobní nepohodě, projevující se posléze narušením základního fungování v běžném životě.⁵⁰

Patologické hráčství podle Světové zdravotnické organizace (MKN-10)

1. Během období nejméně jednoho roku se vyskytnou dvě nebo více epizod hráčství.
2. Tyto epizody nejsou pro jedince výnosné, ale opakují se přesto, že vyvolávají tíseň a narušují každodenní život.
3. Jedinec popisuje silné puzení ke hře, které lze těžko ovládnout, a hovoří o tom, že není schopen silou vůle hře odolat.
4. Jedinec je zaujat myšlenkami a představami hraní a okolností, které tuto činnost doprovázejí.⁵¹

Patologické hráčství by se mělo odlišovat od :

- hráčství a sázkařství; Zde se jedná o časté hraní za účelem vzrušení nebo o pokus vyhrát peníze. Tito lidé budou pravděpodobně v případě, že by museli čelit těžkým ztrátám nebo jiným nepříznivým důsledkům, držet svůj zvyk na uzdě. Tato diagnos-

⁴⁸ RABOCH, J., ZVOLSKÝ, P. et al. Psychiatrie. 1. vydání. Galén a Karolinum, 2001. 224 s.

⁴⁹ NEŠPOR, K. Návykové chování a závislost. 3. vydání. Portál, s. r. o., 2007. 26 s.

⁵⁰ RABOCH, J., ZVOLSKÝ, P. et al. Psychiatrie. 1. vydání. Galén a Karolinum, 2001. 225 s.

⁵¹ NEŠPOR, K. Návykové chování a závislost. 3. vydání, Portál, s. r. o., 2007. 27 s.

tická kategorie není řazena mezi duševní poruchy, ale do skupiny „faktory ovlivňující zdraví a kontakt se zdravotnickými zařízeními“.

- nadměrného hráčství u manických pacientů
- hráčství u sociopatických osobností; U těchto lidí se vyskytuje širší trvalá porucha sociálního chování, která se projevuje agresivními činy nebo jinak výraznými projevy nedostatku zájmu o blaho a city druhých lidí.⁵²

Diagnóza hráčské náruživosti musí splňovat alespoň tři z následujících kritérií:

- neustálé se zabývání hrou o peníze nebo tím, jak si peníze na hru obstarat
- hra o vyšší částky než odpovídá hráčově solventnosti, či hraje-li delší dobu, než předpokládal
- nutnost zvyšovat částky nebo tempo hry, s cílem dosáhnout prožitku slastného vzrušení
- rozladěnost, neklid a podrážděnost při abstinenci
- neúspěšné pokusy hraní omezit či ukončit docela
- hraní nejen ve volném čase
- zanechání všech aktivit ve volném čase kvůli hře
- pokračování ve hraní navzdory dluhům, sociálním a pracovním problémům či kriminalitě, i když si uvědomuje, že se situace jenom dále zhoršuje⁵³

K. Nešpor uvádí, že někteří lidé jsou patologickým hráčstvím ohroženi více než ostatní. Za prvé se jedná o mladé lidi, u kterých závislosti všeho druhu vznikají mnohem rychleji. Co se týká pohlaví, tak více ohroženi jsou muži než ženy, ale v dnešní době velmi přibýlo i žen s tímto problémem. Riziko propadnutí patologické vášni je vysoké i u profesionálních hráčů, kteří díky svým dovednostem mohou na hazardních hrách vydělávat, např. karbaníci. Některá povolání lze označit jako nebezpečná, a to ta, při kterých člověk přichází do styku s hazardní hrou (číšníci, povolání s velkými a nepravidelnými příjmy atd.). Ohroženi jsou i lidé nezaměstnaní a ti, kteří selhali ve škole nebo v učení.⁵⁴

Podle I. Trávníčkové lze hazardní hráče rozdělit do tří skupin. První skupinu tvoří lidé sociálně adaptovaní, kteří hrají pro zábavu a své hraní mají pod kontrolou nebo lidé, kteří doufají, že by se takto mohli dostat z nouze. Ve druhé skupině jsou profesionálové – faleš-

⁵² NEŠPOR, K. Návykové chování a závislost. 3. vydání. Portál, s.r.o., 2007. 27 s.

⁵³ TRÁVNÍČKOVÁ, I. Hazardní hry a drogy jako potenciální zdroj organizovaného zločinu. 1. vydání. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. 18 s.

⁵⁴ NEŠPOR, K. Už jsem prohrál dost. Sportpropag, Praha, 2006. 16 s.

ni hráči, kteří si hrou vydělávají na živobytí. Třetí skupinu pak tvoří tzv. chorobní hráči. Podle soudně psychiatrické praxe existují dva základní typy chorobných hráčů.

- Prvním typem patologického hráče je muž, častěji už v letech, který je obvykle nadprůměrně inteligentní, rozumí financím, a který pěstuje hazardní hru jako životní styl. Hazardu často propadl po předchozím úspěšném životě až v důsledku nějaké životní porážky. V posledních letech se do této skupiny dostávají i recidivisté, nezaměstnaní a příjemci podpor.
- Druhý, nyní častější typ hráče, propadl hře na automatech. Jedná se většinou o mladistvé, nezaměstnané osoby, které mají mnohdy i zkušenosti s pácháním trestné činnosti nebo s užíváním drog. Hrají za účelem získání peněz, aby mohly žít v luxusu a v herně proto tráví všechn svůj čas.

Společným rysem obou typů hráčů je skutečnost, že dříve či později dospívají ke kriminalitě.⁵⁵

V literatuře jsou rozlišovány tři základní fáze vzniku a vývoje poruchy. Uvádí se, že na počátku chorobného hráčství stojí často velká výhra. Tohoto triku využívají organizátoři hazardních her a falešní hráči. Nelze-li podvádět přímo, jsou údajně některé typy automatů zkonstruovány tak, aby rozpoznaly herní styl začátečníka a daly mu okusit štěstí z výhry. Lákavá výhra je také poměrně častým námětem reklamy. Televizní seriály s mnohdy až závratnými výhrami, mohou být také přímou výzvou k hráčům.⁵⁶

1. Fáze výher

V této fázi hraje dotyčná osoba jen občas a výhry zatím převažují nad prohrami. Objevuje se u ní vzrušení před hrou a během ní. Postupem času dochází ke zvyšování sázek a častějšímu hraní, začnou se dostavovat fantazie o velké výhře, ke které někdy i dochází. Pokud ke skutečně velké výhře opravdu dojde, bývá často faktorem, který průběh vzniku chorobné závislosti podstatně urychluje. Poté následuje euforie a chlubení se výhrou, neodůvodněný optimismus a posléze osamělé hrani.

⁵⁵ TRÁVNÍČKOVÁ, I. Hazardní hry a drogy jako potenciální zdroj organizovaného zločinu. 1. vydání. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. 14 s.

⁵⁶ TRÁVNÍČKOVÁ, I. Hazardní hry a drogy jako potenciální zdroj organizovaného zločinu. 1. vydání. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. 19 s.

2. Fáze prohrávání

Zde se již většinou jedná o chorobné hráčství. Postižená osoba myslí zejména na hraní. Nastává dlouhé období prohrávání, kdy nedokáže přestat hrát. Zpočátku hráč rozprodává své osobní věci, později zcizuje peníze či věci z domácnosti, nebo si půjčuje od přátel. Okruh svých věřitelů stále více rozšiřuje. Svou hru již financuje převážně z půjčených peněz. Aby získal peníze na hraní je ochoten podepisovat lichvářské směnky nebo si vzít i půjčku na vysoký úrok u banky. Vůči své rodině se chová bezohledně, lže a přestává se zajímat o finanční situaci rodiny. Kvůli hře má absence v zaměstnání. Odkládá splácení dluhů a posléze již přestává být schopen dluhy splácet. Postupně dochází ke změnám osobnosti, stává se neklidný, podrážděný a uzavřený.

3. Fáze zoufalství

Gambler tráví stále více času hrou a myšlenkami na ni. Rodina zjišťuje, že chybí cenné věci a že má doma hráče, který je značně zadlužen. Jeho dluhy už dosahují velmi vysokých částek a životní úroveň celé rodiny jde dramaticky dolů. V této fázi se hráč může dopustit i trestných činů. Sám sebe lituje, obviňuje druhé, má výčitky svědomí. Dochází k odcizení od rodiny a přátel, osamělosti a panice. Gambler stále prohrává, je už značně fyzicky i psychicky zdevastován. Zanedbává výživu, spánek, objevuje se syndrom vyčerpání, deprese ze stresu, příp. i srdeční problémy. Nakonec se objevuje stav beznaděje a nejtěžší sociální důsledky. V této fázi může dojít k pokusům o sebevraždu, kdy hráč už nevidí ze své situace jiné východisko. Stejně tak podléhá snadněji konzumaci alkoholu a drog.

Kariéra gamblera může probíhat i atypicky. Postiženým se může dařit svou náruživost delší dobu tajit. Znamé jsou i případy, kdy gambler dokáže i poměrně dlouhou dobu od hry abstinovat, a to v důsledku různých pozitivních událostí. Poté ovšem stačí stres nebo životní krize a dochází k recidivě. Často pak po dočasné abstinenci následuje hazard ještě větší.

Není vzácné, že gambleři trpí i jinými chorobnými návyky, zneužívání alkoholu nebo drog. Společný výskyt těžších forem těchto závislostí je ale spíše výjimkou, protože ani alkoholik ani uživatel heroinu nemají na hazard čas. Újma na psychice je zhruba stejná, jako když člověk propadne drogám nebo alkoholu. Patologické hráčství působí spoustu problé-

mů i lidem, kteří závislí nejsou. Finančně i psychicky je poškozována celá rodina gamblera, trpí i výchova dětí.⁵⁷

Co se týká tělesného zdraví, přirovnávají američtí lékaři patologické hráčství k závislosti na kokainu. V obou případech totiž dochází k nebezpečnému vybičování tělesných funkcí a pak ke stavům vyčerpání. Patologické hráčství zvyšuje riziko srdečních chorob, můžou se zhoršovat nemoci související se stresem, mnohahodinové vysedávání u automatů má bolestivý dopad na krční a bederní páteř a přetíženy bývají i oči. Zaujetí hrou s sebou nese i zanedbání péče o zdraví a výživy, současně se zvyšuje i riziko tělesných problémů působených alkoholem, tabákem a jinými návykovými látkami.⁵⁸

Obdobně jako vznik a vývoj poruchy lze shrnout i proces uzdravování patologického hráče.

1. Fáze kritičnosti

V této fázi začíná gambler hledat pomoc při řešení svého problému. Vytváří si realistický pohled na situaci a ukončuje hraní. Je už schopný řešit své problémy a správně se rozhodovat. Zároveň dochází k návratu do zaměstnání.

2. Fáze znovuvytvoření

Nyní je důležité vytvořit si finanční rozpočet, začít splácet dluhy a naplánovat náhradu způsobených škod. Začínají se i lepšit vztahy v rodině, která opět projevuje hráčovi dříve již ztracenou důvěru a společně pak tráví opět mnohem více času. U hráče dochází k celkovému zklidnění, nalézá nové zájmy a také se mu vrací jeho sebeúcta.

3. Fáze růstu

Myšlenky na hru se již vytrácejí, resp. se už lépe daří přestat na hru myslet. Dochází k novému způsobu života.

Princip léčby je u patologických hráčů podobný jako u léčby jiných návykových nemocí. Důležité je, aby došlo k vyrovnání všech finančních závazků. Dále je pak třeba podstoupit

⁵⁷ TRÁVNÍČKOVÁ, I. Hazardní hry a drogy jako potenciální zdroj organizovaného zločinu. 1. vydání. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. 21-22 s.

⁵⁸ NEŠPOR, K. Už jsem prohrál dost. Sportpropag, Praha, 2006. 18 s.

psychoterapii a uplatňují se i různé kognitivně-behaviorální postupy. Nutné je i změnit dosavadní životní styl, s čímž souvisí naprostá abstinence od všech forem hazardní hry. Významná je i spolupráce s rodinou a případná účast na některé svépomocné skupině.⁵⁹

Ochranné léčení patologických hráčů

U pachatele trestného činu, který je současně patologickým hráčem, přichází v úvahu uložení ochranného léčení. Stav tzv. syndromu patologického hráčství jako duševní poruchy, může mít vliv na přičetnost pachatele ve smyslu § 12, 25 a § 32 TrZ, a proto je potřeba si před soudním projednáváním případu opatřit podklad ve znaleckém posudku o jeho duševním stavu podle § 105 odst. 2 trestního řádu. U pachatele, který se dopustil trestného činu pod vlivem chorobného hráčství, může soud přihlídnout k této skutečnosti při stanovení druhu trestu a jeho výměry (§ 32 odst. 1 TrZ). Ochranné léčení může uložit jen tehdy, jsou-li splněny podmínky, uvedené v ustanovení § 72 odst. 1 případně odst. 2 písm. a) TrZ.⁶⁰

§72

(1) Soud uloží ochranné léčení v případě uvedeném v § 25 a § 32 odst. 2, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný.

(2) Soud tak může učinit též tehdy, jestliže

a) pachatel trestný čin spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo

b) pachatel, který se oddává zneužívání návykové látky, spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním; ochranné léčení však neuloží, je-li vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout.

...

Ochranné léčení však nelze patologickému hráči uložit podle § 72 odst. 2 písm. b) TrZ.

K tomu judikatura:

31/95 – II: Závěr znalců psychiatrů, že se obviněný dopustil trestného činu ve stavu poruchy záležející v tzv. syndromu patologického hráčství, neumožňuje uložení ochranného lé-

⁵⁹ RABOCH, J., ZVOLSKÝ, P. et al. Psychiatrie. 1. vydání. Galén a Univerzita Karlova, 2001. 225-226 s.

⁶⁰ MAREŠOVÁ, A. Chorobné hráčství. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. 3 s.

čení podle § 72 odst. 2 písm. b) tr. zák., neboť nejde o pachatele, který se oddává zneužívání návykové látky (§89 odst. 10 tr. zák.). Takovému pachateli lze uložit ochranné léčení, jen jsou-li splněny podmínky ustanovení § 72 odst. 1, popř. odst. 2 písm. a) tr. zák.⁶¹

MUDr. Jiří Švarc uvádí, že již několikrát bylo uloženo ústavní ochranné léčení patologického hráčství na základě soukromých znaleckých posudků (patologické hráčství není forenzně významnou poruchou), ale vždy byl paralelně uložen plný trest. Po eskortě do léčebny odsouzení deklarovali, že patologickým hráčstvím netrpí a že šlo jen o právní manévr.⁶²

Podle P. Pavlovského se lze v trestně právní oblasti poměrně často setkat s posuzovanými, kteří se budou snažit docílit diagnózy patologického hráčství v naději, že se trestné činnosti dopustili ve stavu zmenšené přičetnosti.⁶³

7.2. Trestná činnost související s hazardními hrami

V herním prostředí také často dochází k uzavírání nelegálních obchodů (s drogami, s kradenými věcmi, s prodejním sexem atp.). Podle názorů odborníků pak lze pachatele trestné činnosti související s hazardními hrami rozdělit do několika skupin.

V první skupině jsou pachatelé, jejichž trestná činnost přímo souvisí s provozováním hazardních her. Patří sem pachatelé již výše zmiňovaných trestných činů, trestného činu podle § 118a TrZ Neoprávněného provozování loterie a podobné sázkové hry, trestného činu podle § 250c TrZ Provozování nepoctivých her a sázek a dále pachatelé, kteří umožňují hazard dětem a mladistvým a dopouští se tím jednání trestného podle § 217 odst. 2 TrZ.

Další velkou skupinu tvoří gambleři, tudíž osoby, které páchají trestnou činnost v souvislosti s chorobným hraním. U těchto pachatelů se často vyskytuje tzv. „syndrom vysavače“, kdy hráč má největší část svých dluhů v širokém příbuzenstvu. Trestná činnost

⁶¹ JELÍNEK, J. a kolektiv. Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou a předpisy související. 23. vydání. Linde Praha, a.s., 2005. 100 s.

⁶² ŠVARC, J. Legislativní problematika ochranného léčení. Justiční aktuality. 2006; 2 (1): 3 s.

⁶³ PAVLOVSKÝ, P. a kol. Soudní psychiatrie a psychologie. 1. vydání. Grada, 2001. 73 s.

je v těchto případech latentní, jelikož rodina podvody, krádeže, příp. i jiné trestné činy spáchané gamblerni, alespoň zpočátku kryje. Kriminalita gamblerů je sice různorodá, jednoznačně však převažují trestné činy majetkového charakteru. Mezi nejčastější trestné činy patří krádeže § 247 TrZ (např. v obchodních domech, krádeže aut), podvody § 250 TrZ (hráč si vypůjčí peníze, i když ví, že je nevrátí, potřebuje je však na splacení dluhů a na další hru) a zpronevěry podle § 248 TrZ. Poměrně časté je i poškozování cizí věci § 257 TrZ (dochází k rozbíjení hracích automatů). Později přichází závažnější trestná činnost, loupeže § 234 TrZ a krádeže vloupáním dle § 247 odst. 1 písm. b TrZ. Není výjimečné, že gambler spáchá i vraždu § 219 TrZ.

Druhou část této skupiny tvoří osoby, které zneužívají toho, že se legálním způsobem podílejí na provozování hazardních her. Jedná se zejména o krupiéry a další zaměstnance kasin, kteří různými způsoby (nejčastěji podvody nebo zpronevěrou) krátí zisk (obvykle kradou výherní žetony a najaté osoby je v pokladně vyměňují za peníze).

Do třetí skupiny se řadí pachatelé, kteří využívají hráčskou posedlost u jiných osob a páchají trestnou činnost na hráčích. Zde je pak častá lichva § 253 TrZ, vydírání § 235 TrZ nebo násilí ze strany věřitelů. Nezřídka mají gambleři kontakt s podsvětím a bývají naváděni k páchání trestné činnosti, jako jsou „cílené“ krádeže § 247 TrZ, nebo k distribuci drog § 187 TrZ apod.

Ovšem nejen gambleři jsou objektem trestné činnosti. Do téže skupiny spadají i delikventi, kteří páchají trestnou činnost na majitelích, či osobách provozujících herny a kasina. Typické, zejména pro organizovanou kriminalitu, je vydírání těchto osob.⁶⁴

Zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti

Hazardní hry jsou, podle některých policejních specialistů, považovány za jednu z dominantních sfér organizované kriminality. Kromě vysokých zisků zde existuje i optimální možnost zlegalizovat tzv. špinavé peníze. Na to reaguje zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, který je běžně přezdíván jako zákon proti praní špinavých peněz. Zákon upravuje ve svém § 2 tzv. povinnost identifikace.

⁶⁴ TRÁVNÍČKOVÁ, I. Hazardní hry a drogy jako potenciální zdroj organizovaného zločinu. 1. vydání. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. 25-28 s.

§ 2

(1) Jestliže povinná osoba je účastníkem obchodu v hodnotě převyšující částku 15 000 EUR, vždy identifikuje účastníky obchodu, pokud tento zákon dále nestanoví jinak.

Jako povinná osoba podle tohoto zákona je v § 1a odst. 7 písm. d uveden držitel povolení k provozování sázkových her v kasinu, kursových sázek nebo číselné loterie, tudíž i na ně dopadá povinnost identifikovat účastníka hry, pokud vkládá částku přesahující 15 000 EUR. Co se rozumí identifikací pro účely tohoto zákona je stanoveno v § 1a odst. 3 zákona č. 61/1996 Sb. Tato identifikace je poměrně podrobná. Zahrnuje mimo jiné zjištění jména, příjmení, rodného čísla nebo data narození, pohlaví, trvalého nebo jiného pobytu a ověření těchto údajů z průkazu totožnosti. Pokud by se účastník odmítl podrobit identifikaci, má provozovatel zakázáno s tímto účastníkem uzavřít smlouvu o hře. Bez ohledu na výši částky má provozovatel také povinnost identifikovat účastníka v případě tzv. podezřelého obchodu. Tento pojem definuje zákon v § 1a odst. 6. Jedná se o obchod, který je provedený za okolností vyvolávajících podezření ze snahy o legalizaci výnosu pocházejícího z trestné činnosti nebo vyvolávajícího podezření, že užití prostředky jsou určeny k financování terorismu. V případě podezřelého obchodu má navíc provozovatel oznamovací povinnost vůči Ministerstvu financí. Pro zabezpečení svých povinností je provozovatel sázkových her v kasinu, kurzových sázek nebo číselné loterie povinen vypracovat písemně systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření, který musí mít zákonem stanovené náležitosti (upraveno v § 9 zákona č. 61/1996 Sb.).⁶⁵

Příklad takové identifikace uvádí M. Rezková.

„Zákazník kasina je identifikován při vstupu do kasina, je veden v denní evidenci a ta je vyhodnocována od první výměny hotovosti, šeku nebo platby kartou za žetony. Jestliže je dosaženo částky převyšující 15 000 EUR, je na místě provedení kontroly platnosti identifikačních údajů zákazníka za účelem obnovy identifikačních údajů ve smyslu nového ustanovení § 3 odst. 1.“⁶⁶

⁶⁵ KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. Herní právo. 1. vydání. Píseň: Aleš Čeněk, 2006. 92-93 s

⁶⁶ REZKOVÁ, M. Zákon proti praní špinavých peněz s komentářem a příklady. Linde Praha, a. s., 2004. 40 s.

Hraní mladistvých a prevence

Jako jeden z hlavních a zároveň obtížně řešitelných problémů je považována účast mladistvých osob na hazardních hrách. Bylo by společensky žádoucí zabránit dětem a mladistvým navštěvovat herny, trávit svůj čas hrou na hracích automatech a utrácet tam peníze vlastní, rodičů, ale i získané nelegálně. Nebezpečí těchto aktivit je o to větší, že návyk na hru se dá vytvořit ve velmi krátké době. Společenská nebezpečnost hráčské vášně spočívá především ve skutečnosti, že k provozování hazardních her jsou za potřeby peníze a také v tom, že se jedná o patologickou vášně, která vyžaduje stále větší množství peněz. Mladší osoby jsou pak nepřímo nuceny opatřovat si nezbytné peníze různými způsoby, především krádežemi, ale i prostitucí, prodejem drog a další trestnou činností. Přestože je hra na hracích automatech v České republice povolena až od osmnácti let, důsledné uplatňování tohoto požadavku je stále zpochybňováno objektivními zjištěními kontrolních orgánů i samotnou existencí patologických hráčů mezi dětmi a mladistvými. Kontroly, které by měli provádět provozovatelé herních automatů, jsou ve vztahu k účasti dětí a mladistvých hodnoceny jako neúčinné. Mnozí provozovatelé, ve snaze vydělat si co nejvíce peněz, se neohlíží na to, zda na jejich automatech hrají i osoby, které jsou mladší osmnácti let.⁶⁷

Důležitá je proto v této oblasti prevence. Jak uvádí A. Marešová, je třeba předcházet, případně omezovat, nejen výskyt samotného jevu hazardního hráčství, předcházet jeho následkům, zejména pak duševním poruchám u jednotlivých osob, ale preventivní opatření musí směřovat též proti chorobnému hráčství jako sociálně patologickému jevu.

Část navrhovaných preventivních aktivit je obdobná jako u prevence dalších závislostí – alkoholu, drog a spočívá v povzbuzování ke zdravému způsobu života, vyhledávání odborné pomoci postiženým nebo jejich nejbližším.

Část má pak charakter technických a legislativních opatření a kontroly již u nás platných opatření.

- zákaz provozu heren v blízkosti škol, všeobecné snižování dostupnosti heren pro děti a mládež
- důsledné sankcionování porušování ustanovení o věkové hranici pro hráče, a to nejen provozovatelů, ale i možných nájemců heren

⁶⁷ MAREŠOVÁ, A. Chorobné hráčství. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. 7-8 s.

- omezení provozu až zákaz určitých druhů her, případný zákaz užívání reklamy propagující hazardní hry

Další navrhované preventivní opatření mají pak obecnější charakter a uplatní se i mimo oblast patologického hráčství. Patří sem zejména působení škol proti závislostem osvětou a působení sdělovacích prostředků.⁶⁸

7.3. Obce a města proti hazardu

Do boje s hazardem se vložila i některá česká města, která se rozhodla založit Sdružení měst a obcí proti hazardu. Zakládajícími městy byla Aš, Bohumín, Děčín, Jičín a Velké Meziříčí. Smyslem tohoto sdružení je zejména jednotný postup, výměna informací a prosazování zavádění evropských pravidel a standardů v provozování hazardních her. Města a obce si dobře uvědomují dopad hazardních her na své obyvatele a jejich tlaky vyústily už v roce 1998 v novelizaci loterního zákona. Ta jim umožnila regulaci výherních hracích přístrojů na svém území. Provozovatelé hazardu si však záhy prosadili povolování her přes Ministerstvo financí podle § 50 odst. 3 zákona č. 202/1990 Sb. a do obcí začaly být povolovány rulety, kostky a jiné hry, na které se vyhlášky obcí nevztahovaly. Mezi nová nebezpečí patří centrální loterní systémy s interaktivními videoloterními terminály, jež vypadají podobně jako výherní hrací přístroje, ale nemusí se u nich dodržovat limity sázek ani výher. Ministerstvo financí je povoluje na neomezenou dobu, jsou umísťovány téměř kdekoli a neplatí pro ně ani omezení nutná v kasinech. Důvodem obrovského a nekontrolovatelného rozvoje hazardních her je podle měst a obcí benevolentní česká legislativa. Sdružení měst a obcí proti hazardu proto připravuje svoji verzi novely loterního zákona, kterou hodlá prosazovat v obou komorách Parlamentu ČR.⁶⁹

⁶⁸ MAREŠOVÁ, A. Chorobné hráčství. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996. 10-11 s.

⁶⁹ ŠTASTNÝ, J. Sdružení měst a obcí proti hazardu. Parlamentní listy. 2007, 7/8, 14-15 s.

Závěr:

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na loterie, hry a sázky v trestním zákoně. Při volbě tohoto tématu mě nejvíce zajímalo, která konkrétní jednání mohou naplňovat skutkové podstaty trestných činů zakotvených v souvislosti s loteremi, hrami a sázkami v trestním zákoně a jaké společensky negativní vlivy hazardní hry s sebou přináší. Těmto dvěma oblastem jsem také následně nejvíce věnovala svoji pozornost a zároveň by poznatky, které jsem ohledně výše zmiňované problematiky získala, měly být hlavním přínosem této práce.

Nejprve jsem ale považovala za nutné vymezit nejdůležitější pojmy – hra, sázka a loterie – a to v souladu s pojmovým vymezením těchto institutů v odborné literatuře a stejně tak i zmínit soukromoprávní a veřejnoprávní úpravu dané problematiky. Při čemž, jak jsem již vysvětlila v úvodu, je trestněprávní úprava, jakožto obsahově nejvýznamnější, obsažena samostatně. V rámci oblasti veřejného práva je pak hlavní pozornost věnována loternímu zákonu, který je stěžejním právním předpisem ohledně sázek a her, jako pramen práva správního, resp. finančního. V souvislosti s tímto zákonem je při pohledu do nedávné minulosti velmi zajímavé, jak obtížné je prosadit jeho novelizaci, případně přijetí zcela nového zákona. Toto je sice i nyní záležitost stále aktuální, v současné době však zatím ještě s nejistým výsledkem. Lze se jen domnívat, jaké různé vlivy a zejména pak čí, jsou důvodem dosavadních neúspěchů při pokusech o jeho novelizaci, kterážto by byla přitom podle mnohých zasvěcených subjektů nanejvýš potřebná. Zákon z roku 1990 je často označován za dosti benevolentní a myslím si, že by bylo vhodné, upravit mimo jiné problematiku provozování internetového sázení a to tak, aby se zákonodárce jednoznačně vyjádřil, zda toto jednání bude za podmínek daných zákonem povolováno, anebo bude zákonem výslovně zakázáno.

Těžištěm této práce je úprava daných institutů v trestním zákoně. Jen okrajově je zmíněn § 217 trestního zákona, jehož odstavec druhý by měl zamezovat osobám mladším osmnácti let ve hře na výherních hracích automatech. Problematika mladistvých hráčů je pak ještě dále popsána v poslední kapitole. Podstatně větší pozornost jsem věnovala dalším dvěma trestným činům, Neoprávněnému provozování loterie a podobné sázkové hry podle § 118a a Provozování nepoctivých her a sázek podle § 250c trestního zákona. Dáleko více materiálů k případům jednání, která mohou naplňovat skutkovou podstatu některého z těchto dvou trestných činů, jsem našla k trestnému činu podle § 118a. V odborné literatuře jsou jako příklady jednání, naplňujícího skutkovou podstatu trestného činu dle § 250c, uváděny zejména hry označované jako placičky nebo skořápky. Pod tuto skutkovou podstatu je možné zahrnout i tzv. py-

ramidové hry, známé také pod názvem letadlo nebo Ponzioho systém. Informace o těchto hrách jsem ale získala pouze z denního tisku, případně z týdeníků a ve výsledku jich nebylo tolik, abych této problematice mohla věnovat samostatnou kapitolu, přestože mi toto téma připadá velice zajímavé. Alespoň kratší zmínku jsem však přeci jen zařadila do kapitoly Spotřebitelské loterie a to v souvislosti s historickou úpravou v zákoně o nekalé soutěži. Obzvláště závažnější mi pak v souvislosti s pyramidovými hrami připadá fakt, jak málo organizátorů těchto her je za tento trestný čin potrestáno a pokud vůbec, bývají odsouzeni na základě jiných paragrafů než § 250c TrZ. A to přesto, že hry tohoto typu jsou poměrně rozšířené a mnoho lidí, kteří se do nich zapojili, již přišlo o nemalé sumy peněz.

K jednáním, která lze podřadit pod § 118a TrZ, jsem naopak shromáždila dostatek materiálů, abych mohla věnovat samostatnou kapitolu jednak provozování loterií a sázek prostřednictvím Internetu a jednak spotřebitelským loteriím.

Samotný fakt, že provozování loterií přes Internet je v České republice v současnosti ilegální a že takové jednání může být trestným činem, byl pro mě nejprve poměrně překvapující. S obdobnými reakcemi jsem se pak setkala i u ostatních lidí, což mě jen utvrdilo v názoru, že všeobecné povědomí o dané problematice nebude u široké veřejnosti právě valné. Důvody této neznalosti spatřuji zejména ve všudypřítomné reklamě na sportovní sázky zprostředkované přes Internet, která svým běžným výskytem na nejrůznějších místech zřejmě neevokuje pocit, že by mělo jít o činnost ilegální. Přestože je problematika provozování loterií a sázek předmětem rozličných diskuzí v rámci celé Evropské unie a to zejména ohledně souladu národních právních úprav s právem komunitárním a existuje i reálná možnost, že tento způsob provozování loterií a sázek bude v budoucnu v České republice zcela legální, jsou v současné době tyto aktivity stále ještě protizákonné, a tudíž by podle mého názoru mělo být postihováno i šíření takové reklamy, která na ně má upoutávat. Nikoli bez významu bude i skutečnost, že ten, kdo je sám jen účastníkem sázení přes Internet, se tím na rozdíl od provozovatele nedopouští žádného trestného činu. Ohledně samotné otázky, zda povolit či nepovolit provozování loterií a sázek přes Internet, je obzvláště důležité mít na paměti ochranu obyvatel před negativními dopady hazardních her. Je nepochybné, že rozvoj nových technologií je nezadržitelný, ale zároveň je potřeba si připustit, že člověk, který se bude moci oddávat hazardním hrami z pohodlí svého obývacího pokoje, může o to dříve skončit jako patologický hráč.

Téma spotřebitelských loterií, stejně jako spotřebitelských soutěží obecně, bylo hojně diskutováno zejména v období novely loterního zákona, která spotřebitelské loterie výslovně zaká-

zala. Absence tohoto zákazu v předchozí úpravě byla zejména pro provozovatele loterií se státním povolením krajně nežádoucí. Po provedení zmiňované novely se pak nejrůznější autoři začali ve svých článcích zabývat otázkami, které marketingové soutěže jsou nyní v souladu se zákonnou úpravou a kdy by se již mohlo jednat o trestný čin. Ve své práci jsem tuto problematiku pojala jen v základních bodech, včetně krátkého pohledu na historickou úpravu, i když jinak je k tomuto tématu možné nalézt v odborné literatuře mnohem více materiálů.

Poslední kapitola je věnována negativním společenským vlivům hazardních her. I zde jsem se zajímala zejména o to, jaký mají hazardní hry dopad v oblasti trestního práva. Jednotlivé dopady hazardních her na společnost jsou ovšem mezi sebou vzájemně provázány. Člověk, který propadne hraní a stane se z něho patologický hráč, což je klasifikováno jako duševní porucha, pak nemá daleko k trestné činnosti a to nejrůznějšího druhu. Skutečnost, že se jedná o patologického hráče, může pak také vést k uložení ochranného léčení v rámci trestního řízení. Když jsem se ale zajímala o to, jak často a zda vůbec je ochranné léčení patologickým hráčem ukládáno, zjistila jsem, že tyto případy nejsou příliš časté. Okolnost, že se pachatel dopustil trestného činu jako patologický hráč, je totiž zdůrazňována zejména v rámci soukromých znaleckých posudků, jejichž cílem je dosáhnout pro klienta nižšího trestu, při čemž ale tato snaha bývá ve svém výsledku neúspěšná a ochranné léčení je pak případně uloženo vedle trestu v plné výši. Tito pachatelé pak o podstoupení ochranného léčení často ve skutečnosti ani nestojí. To, že je patologické hráčství závažným problémem, kterému by měla být věnována dle mého názoru větší pozornost, je nesporné. Rozhodně více práce by se mělo udělat na poli prevence a to zejména ve směru k mladistvým, kterým by sice dle zákona nemělo být hraní hazardních her vůbec umožněno, přesto ale tvoří nemalou skupinu patologických hráčů. V tomto ohledu je pak zajímavá iniciativa měst a obcí týkající se boje proti hazardu na svém území a myslím si, že je to také krok správným směrem, jak přispět v této oblasti k ochraně svých obyvatel.

Přestože hraní hazardních her s sebou nese mnohé negativní dopady, je člověk tvor hravý a stejně jako v minulosti budou ho i nadále lákat karty, kostky, ruleta a nejrůznější sázky. Je tedy na rozhodnutí každé společnosti, jak se bude k těmto lidským kratochvílím stavět a jaký zákonný rámec pro ně vytvoří.

Seznam literatury:

1. DVOŘÁK, T. Zákon o loteriích a jiných podobných hrách, s poznámkami a souvisejícími předpisy. 2. vydání. Linde Praha, a.s., 2006
2. ELIÁŠ, K. Spotřebitelské soutěže a hry v předválečném Československu. Právník 1999/03
3. FENYK, J., ILLKOVÁ, P. Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu zákonu – Výňatky z hmotněprávních rozhodnutí a stanovisek, 1918 – 1995. 1. vydání. Praha, C.H. Beck, 1995
4. HENDRYCH, D. a kol. Právnícký slovník. 2. vydání. Praha, C.H. Beck, 2003
5. HOLUB, M., FIALA, J., BIČOVSKÝ, J. Občanský zákoník, poznámkové vydání s judikaturou. 12. vydání. Linde Praha, a.s., 2006
6. JELÍNEK, J. a kolektiv. Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou a předpisy související. 23. vydání. Linde Praha, a.s., 2005
7. KRAMÁŘ, K., HUŠÁK, A. a kol. Herní právo. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006
8. MALAST, J., RAJCHL, J. Soudní judikatura v oblasti herního práva. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007
9. MAREŠOVÁ, A. Chorobné hráčství. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996
10. NEŠPOR, K. Návykové chování a závislost. 3. vydání. Portál, s.r.o., 2007
11. NEŠPOR, K. Už jsem prohrál dost. Sportprag, Praha, 2006
12. PAVLOVSKÝ, P. a kol. Soudní psychiatrie a psychologie. 1. vydání. Grada, 2001
13. RABOCH, J., ZVOLSKÝ, P. et al. Psychiatrie. 1. vydání. Galén a Karolinum, 2001
14. REZKOVÁ, M. Zákon proti praní špinavých peněz s komentářem a příklady. Linde Praha, a.s., 2004
15. ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. Trestní zákon. Komentář. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2003
16. ŠŤASTNÝ, J. Sdružení měst a obcí proti hazardu. Parlamentní listy. 2007/ 7/8
17. ŠVARC, J. Legislativní problematika ochranného léčení. Justiční aktuality. 2006; 2 (1)

18. ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, O., ŠKÁROVÁ, M., SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006
19. TICHÝ, L. a kol. Dokumenty ke studiu evropského práva. 2. vydání. Linde Praha, a.s., 2002
20. TRÁVNÍČKOVÁ, I. Hazardní hry a drogy jako potenciální zdroj organizovaného zločinu. 1. vydání. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996
21. Evropské loterie a hry. Olympia, Praha, 1998
22. Rozbor situace v oblasti výherních hracích přístrojů. Praha, Ministerstvo vnitra ČR, 1997
23. Slovník veřejného práva československého, Svazek I., reprint původního vydání. EUROLEX BOHEMIA, s.r.o., 2000
24. Slovník veřejného práva československého, Svazek II., reprint původního vydání. EUROLEX BOHEMIA, s.r.o., 2000